

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an 14 — "
Pe 3 luni . . . 7 — "
Pe o lună . . . 2-40 "

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40 — franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 11 a.

INSERȚIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

Ostracismul nostru

Ostracismul era un fel de judecată la grecii cei vechi. Și dacă acest cuvânt ajunge în titlul unui articol, în care se va vorbi și despre situația noastră politică, nu ajunge desigur de dragul unei bolnave originalități, ci ca să ne întoarcem cât mai des la bătrâneasca învățătură a lui Miron Costin „ca din cele trecute vremi să începem cele viitoare“.

Grecii aceia se îngrijeau mai mult, mai bine și mai energic de dezvoltarea liniștită a statelor lor, și știau să-și înfrâneze mai ușor ambițiile personale, când era vorba de interesele mai mari ale comunității, decât suntem noi în stare să facem acelaș lucru astăzi. Astfel când se ridicau între ei bărbați, cari ajungeau la o vază prea mare, dar periculoasă, ori cari conduceau o opoziție periculoasă, poporul îi surghiunea prin plebiscit din patrie, unde aveau dreptul să se reîntoarcă timp de 10 ani. Dar aceasta nu era o pedeapsă desonoratoare; și exilatul nu-și pierdea nici averile. El putea fi chiar rechemat ca Aristides, printr'un nou plebiscit înainte de ce-și împlinea cei 10 ani de exil. O aspră lege, care a lovit și pe însuș Kleisthenes, care o adusesese, precum a lovit și pe cei mai iluștri bărbați ai grecilor: pe Aristides, pe Themistocles, pe Thukidides!

A fost o prea aspră formă de subjugare a celor tari și buni, de cari se temea poporul, că vor ajunge ei să-l subjuge. Dar principiile democrației moderne oare

n'ar recunoaște în fiecare clipă mai bucuros îndreptățirea subjugării câtorva inși, decât a tuturor? Legea a fost prea aspră, încât a trebuit să fie retrasă. Dar principiul ei, în nenumărate forme, nu a stăpânit și mai departe dezvoltarea istorică a omenimei, dovedindu-se și prin aceasta, că acei câțiva oameni mari, tari și buni, cari trăiesc din vreme-n vreme în lumea noastră, sunt numai uneltele invizibilei voințe, pentruca *multimea* să crească și să se ridice prin ei? Ei sunt ai ei. Și ea îi stăpânește. Este un răn, care însă în anumite situații și în anumite vremuri poate să aducă un mare bine.

Urmăriți acum dezvoltarea istorică a românilor din Ardeal, de când avură și ei un ideal, spre care țintea lupta lor politică! Nu-i așa, că abia la 1848 am găsit adevăratele puteri, cari vor sfârși lupta cu învingere? Dela anul acesta încoace toate străduințele noastre aveau un singur scop imediat: să creeze unitatea tuturor forțelor, să deștepte în toți românii din țara noastră *aceeaș* conștiință, *aceleaș* simț de datorie, *aceleaș* zel spre jertfe în folosul tuturor. Aveam un singur fel de viață, un singur fel de gândire; eram *un* popor.

Iar dacă n'am avut de atunci încoace Aristizi curați la suflet, viteji Themistocli și Kimoni, învățați și înțelepți Thukidizi, am avut berechet de grosolani Moldovani Gergelyi, șireți Șeghești, surzi Burzi și Mangrai răi. Prin alte mijloace și pe alte căi efaltice ei au ajuns a fi periculoși dezvoltării noastre. Și dacă n'am sgăriat pe hârburi (ostrakon), ca vechii elini, numele lor

votând surghiunirea lor din țara și conștiința noastră, i-am surghiunit prin condeiele celor ce reprezintă opinia publică românească — acea conștiință unitară de care vorbeam — i-am alungat dintre noi prin ziarele noastre, prin toate ziarele tipărite românește și scrise de români. Și când i-am exilat, i-am exilat pe vecie, căci știam, că nici unul din ei nu va fi capabil de o faptă, prin care să merite rechemarea. Să rămână acolo, între străinii, pe cari îi slujesc cu credință, și cari tocmai prin primirea lor dovedesc, că sunt mai slabi decât noi, căci ne fură sufletele crescute între noi și din puterile noastre, pentruca ei să se întărească!

Conflictul între „Tribuna“ și comitetul nostru național a silit opinia publică românească să aplice încă odată, deși inconștient, principiul ostracismului. „Tribuna“ ajunsese — adeseori și numai prin mijloace de reclamă și milogeală — să fie cel mai răspândit ziar; și cel mai bun ziar ajunsese, după ce câștigase pe unii dintre cei dintâi scriitori și-i angajase la o colaborare regulată. Iși câștigase o *vază*, un renume, cum n'a mai avut alt ziar la noi.

Vaza „Tribunii“ dădu conducătorilor ei (N. Oncu, R. Ciorogariu. Și Mangra?) o mare putere, o putere prea mare chiar. Și atunci s'a întâmplat ce nu trebuia să se întâmple: colaboratorii și conducătorii ziarului s'au folosit de această putere într'un astfel de mod, încât au ajuns să pericliteze dezvoltarea sigură a puterilor neamului nostru; unii din ei se gândiau chiar să ex-

Orașul morților

de Ion Minulescu

„Lasciați ogni speranza voi ch'entrate!...“

Să ne îngăduie însă marele florentin, că atât timp cât nu intrăm în orașul morților cu *tălpile înarmate*, să purtăm cu noi speranța că vom ieși din el, tot așa de sănătoși după cum am intrat.

Și cu toate acestea, ce dureroasă emoție te cuprinde, când pășești pragul locuinței de veci!...

Vederea nesfârșitelor poteci bătătorite și presărate cu nisipul galben ce se armonizează atât de bine cu diferitele nuanțe de verde, ale sălciiilor, castanilor și plopilor, precum și cu aspectul acestei mulțimi de stane de piatră albe sau negre, dintre cari, cavourile celor mai bogați se ridică majestuoase, ca însăși majestatea funebră ce domnește vecinic în locașul de vecinică pace, îți strânge inima cu răutatea unei mâni ce ar stoarce un buchet, și în fața acestor mărturii postume de dragoste pentru cei duși pe vecie, te simți atât de mic și atât de fără putere, încât nu-ți poți stăpâni un gest de groază.

Și te îngrozești nu de moarte, nu, ci de vecinicia ei, cum ar zice poetul.

E într'o după amiază de iunie. Soarele arde în putere. Câte o pasere zboară din când în când coborâtă parcă și ea de atâta tăcere și monotonie. Vântul care începe să adie mișcă cu delicatețea unor degete de femeie, vârful plopilor nestatornici și crângile sălciiilor prietenoase ce se pleacă tot

mai mult pe mormântul la căpătâiul căruia au fost plantate.

Singure crucile stau nemșcate și mute. Muțenia lor are ceva straniu și impertinent.

Cine dintre căți au trecut vreodată prin fața unui atelier de cioplit cruci, nu și-a întors capul cu desgust la vederea acestor funebre purtătoare de nume dispărute!...

Și crucile cimitirului sfidează cu muțenia lor desgustul celor care își întorc capul când le zăresc aiurea.

Aci însă ele sunt stăpâne. Ele singure se luptă cu arșița soarelui, cu ploile repezi cari șterg urmele pașilor de pe nisip și cu viscoalele iernei care îndoie și împuținează crengile credincioșilor tovarăși ai morților.

Aci, crucile singure sunt stăpâne. Spre ele te îndrepti și dela ele singure ceri deslușiri când vrei să afli cine se odihnește sub fiecare din ele.

Și sunt așa de mulți cei cari se odihnesc sub ele, încât zile întregi nu-ți ajung pentru a-i cunoaște pe toți.

Dar la ce bun să cunoaștem pe morți?... La ce bun să ne cunoaștem pe noi înșine? Ne cunoaștem unii pe ceilalți pentru a ne putea aprecia și iubi, pentru a putea trăi alături fără frică unul de altul și pentru a ști de cine anume să ne ferim în viață.

A ne iubi unul pe altul, este o calitate omenescă. A iubi pe morți este o adevărată virtute.

Și morții au dreptul la dragostea noastră cu

atât mai mult cu cât odată ce pleoapele se închid pe vecie și brațul care ne putea veni în ajutor sau ne putea face rău, îngheață; între cei duși și între cei rămași nu mai rămâne decât un sentiment de pietate care topește la un loc și dragostea și ura și recunoștința și răzburarea...

Și iată de ce pe mormintele de curând astupate, alături de candela aprinsă și mângâietoare ca privirea unui ochiu obosit de veghe, găsim presărate mai totdeauna flori proaspete și mirositoare ce se ofilesc încându-și resemnarea în propriul lor parfum.

Și iată de ce pe mormintele uitate — căci sunt și morminte uitate — din când în când zărești câte un buchetel de violete sau de miosotis lăsat acolo de mâna celor cari iubesc pe morți, pe morții pe cari nici nu i-a cunoscut măcar.

Respectul pentru cei morți îl găsim la toate popoarele și în toate timpurile.

Vechii egipteni își onorau morții îmbalsamându-i, împodobindu-i cu tot ce avuseseră mai scump în viață și păstrându-i în mărețele piramide, în care astăzi încă, îi găsești tot așa de bine conservați ca și în ziua înmormântării. Și cine în ziua de azi mai poate tăia cu atâta artă smaragdele pe care cercetătorii mormintelor regale le-au găsit împodobind mumiiile Faraonilor de pe atunci?...

Dar sarcofagele asiriene și urnele mortuare în care strămoșii noștri păstrau cenușa morților scumpi?...

Cei cari însă au ridicat respectul pentru morți

ploteze puterea periculoasă a ziarului. Erau date toate condițiile, pentruca să se aplice față de conducătorii ziarului ostracismul. S'a aplicat? Da; dar *mediat*, aplicându-se ziarului, și nu celor ce-l conduceau.

Ziceam că noi n-am avut Aristizi. Nu; căci dacă în sufletul d-lor Oncu și Ciorogariu sălășluia o fărâșă din sufletul lui Aristides, ar fi făcut și ei ce a făcut acesta: singuri și-ar fi scris numele și pedepsa pe hârburile de vot ale cetățenilor, ei singuri și-ar fi surghiunit și ar fi așteptat, ca să-i rechemăm la locurile lor, după ce și ei ar fi făcut fapte asemănătoare cu ale lui Aristides. Astfel însă puterea unui neam se clatină înaintea puterii unui ziar. Căci atât de mare a fost vaza acestui ziar, încât a fost destul să facă în momentul cel mai periculos al crizei o repede întoarcere, cu care a orbit pe privitori mai rău, decât dacă ar fi făcut-o un automobil ori aeroplan, și neamul nostru nu s'a mai găsit *unit*, n'a mai avut aceeași conștiință a pericolului și același simț de datorie. Și astfel conducătorii ziarului periculos n-au mai fost loviți de ostracismul nostru.

A fost bine sau nu? Răspunsul urmează logic din principiile depuse: Dacă mulți români, între ei oameni cu vază și cu o înaltă cultură, nu mai au astăzi încrederea necesară în bărbații noștri dela conducere și-și zic, că lucrul se poate repeta — azi cu unii, mâine cu alții, poimâine cu toți — atunci oricare om cu mintea întreagă va înțelege, că am fi trebuit să aplicăm ostracismul, pentruca să se poată asigura oricine, că în cazuri analoge, dacă se vor repeta în viitor, aceeași măsură, aceeași lege, același surghiun îl așteaptă pe oricare pseudoexplorator politic. Acum însă...

Dar în orice caz: în direcția aceasta, din punctul acesta de vedere se va căuta soluția conflictului și nu, cum se propune în ultimul timp, nu se va trece ușor peste el la ordinea zilei. Noi cel puțin avem impresia, că în momentele acestea se pune la o grea încercare forța de viață a organizației noastre politice. Pentru soluția, pe care toată lumea o așteaptă, va trebui să se gă-

sească o formulă, care să dea din nou încrederea în puterile noastre tuturor acelor cari au pierdut-o. Căci dacă nu vom ajunge la o astfel de deslegare, am pierdut pentru totdeauna *unitatea* acțiunii politice a românilor din Ungaria, și poate niciodată nu o vom mai avea.

Prin ce mici jertfe s'ar putea înlătura marile dezastre ce ar urma! Ei dar unde să mai afli între noi Aristizi curați la suflet, viteji și înțelepți?

Situația școalelor maghiare din România

I.

A devenit, pentru bărbații de stat și pentru presa șovinistă a maghiarilor, o deprindere rea, să compare situația politică a naționalității române din Ungaria cu situația culturală a maghiarilor din România, deși Ungaria este un stat al mai multor naționalități, pe când regatul dela Dunăre este un stat pur național. Dar comparația nu se poate susține nici altminteri, pentrucă situația elementului maghiar imigrat în România este excepțional de bună față de situația noastră, cari suntem neam de neamul nostru locuitorii acestei țări.

Dela o personalitate, care a ocupat înalte demnități în ministerul cultelor și instrucției publice din România, primim în această privință o serie de informațiuni din cele mai convingătoare. Ținem să subliniem faptul că toate informațiile acelea sunt luate din izvoare oficiale.

*

Iată care-i adevărata situație, vrednică de invidiat, a maghiarilor cari au imigrat în România mai ales din pricină că nu mai puteau trăi în Ungaria de bine ce le mergea sub fericita oblăduire a guvernelor șoviniste.

În cursul anului școlar 1909—1910 au funcționat în regatul României următoarele școale cu limba de propunere maghiară, cari există și astăzi.

În Franța cimitirul din Arles pe care meridianii îl numesc *Alyscamps* este o adevărată pozoabă arheologică, iar cimitirul dela Scutari este considerat poate ca cel mai minunat parc pe care l-ar fi putut crea fantezia unui artist musulman.

*

Să revenim însă la morții noștri, pe cari modernele cerințe sanitare i-au trimis departe, cât mai departe de raza orașelor locuite, a orașelor în cari se petrece și amintirea morților se prăznuiește cu vin și cu lăutari.

Dintre toate câmpurile de odihnă, presărate în jurul Bucureștilor, cimitirul Bellu este de sigur cel mai mare, cel mai îngrijit și cel mai frumos, dacă frumusețea acestor locașuri funerare, face parte și ea din frumosul etern și imutabil.

La Bellu găsim câteva monumente de artă, savourile câtorva familii din lumea mare și multe nenumărate morminte însemnate cu câte o cruce săracă de lemn și presărate în așa zisa *Valca Plângerei*.

Și e atâta tristețe în această vâlcea mortuară încât restul cimitirului îți pare o adevărată sală de ceremonie, în care se pregătește o apropiată serbare, sau după căderea crepusculului violet, cimitirul îți pare o sală deșartă în care urma pașilor nervoși, imprimată pe nisipul blond, arată dansul unei nunți exuberante, ce a lăsat în urmă flori, lacrimi și păreri de rău.

1. *București*: a) Școale confesionale catolice: o grădiniță de copii, o școală primară de băieți cu șase clase, o școală primară de fete cu patru clase, o școală civilă de fete cu patru clase superioare, o școală profesională de fete cu curs de trei ani, o școală de ucenicie. În total șase școale.

Tot în București: b) școale confesionale calvine: o grădiniță de copii, o școală primară de băieți cu șase clase, o școală primară de fete cu patru clase, o școală profesională de fete cu curs de trei ani, deci patru școale. În total, avem numai pentru București zece școale ungurești!

În *Brăila*: o grădiniță de copii, catolică; o școală primară catolică și una calvină.

În *Ploiești*: două școale primare, una catolică și una calvină.

În *Galati și Pitești* câte două școale primare, una catolică și una calvină.

În *Craiova, Buzău, Giurgiu și Târgoviște* câte o școală catolică.

Până și într-o comună rurală, la Brezoiu, județul Râmnicul-Vâlcea, există o școală primară ungurească, fără caracter confesional, înființată pe seama personalului fabricii de cherestea (lemn) din localitate.

Astfel există, în total, douăzeci și patru de școale ungurești pentru cultura națională a maghiarilor imigrați în România!

Programul de studii al acestor școale este același ca și programul de studii al școalelor similare din Ungaria, adăugându-se numai câte 2, 3 sau cel mult 4 ore pe săptămână, de fiecare clasă, pentru studiul limbii române, istoriei și geografiei române.

În orașele, unde mai multe clase funcționează unite într-o singură sală, numărul orelor de limba română, ce revine pe clasă, este și mai redus.

Institutorii școalelor ungurești din România sunt toți maghiari; absolvenții ai preparandiilor din Ungaria. Ca să poată funcționa în România, li-se dă autorizație din partea ministerului cultelor și instrucției publice din București. Directorii școalelor sunt obligați a cunoaște limba română în măsură suficientă, spre a putea purta corespondența oficială cu autoritățile școlare ale țării.

Este natural, că ministerul are dreptul să aprobe sau să respingă cărțile didactice propuse de autoritățile școalelor ungurești, mai ales că adeseori se repetă încercările vinovate de a introduce cărți de istoria și geografia Ungariei, precum și cărți de citire scrise într'un spirit maghiar ultra-șovinist, cuprinzând chiar insulte la adresa eroilor istoriei românești și la adresa neamului nostru, de ospitalitatea căruia își bat joc destui maghiari fugiți de răul patriei lor.

La inspecțiunile făcute școalelor ungurești de reprezentanții ministerului din București s-au găsit și cărți oprite, precum la Craiova, Pitești, București. Conform regulamentelor în vigoare, urmarea ar fi trebuit să fie închiderea imediată a școalelor respective. Totuși, ministerul dorind să dea noui dovezi ale toleranței sale largi, s-a mulțumit cu pedepse disciplinare mai mici. Ministerul a mai luat în considerație și teama, că închiderea — deși legală — a școalelor ungurești vinovate ar fi fost un pretext mai mult pentru măsurile de repre-

pană la majestatea unei legi, au fost chinezii. Cimitirele chinezilor sunt locuri sfinte. Cel care pătrunde în cimitir fără voe și fără să fi îndeplinit anume condițiuni este condamnat pentru sacrilegiu iar cel care și-ar permite să pășească peste un mormânt fie chiar al unui om din popor, nu mai are dreptul să trăiască.

Dacă se întâmplă ca un chinez tânăr să moară fără a fi căsătorit, familia mortului nu-l îngroapă până ce nu-i găsește prin împrejurimi o fată mare, moartă de curând ca și el, cu care să-l căsătorească.

Corpurile lor — chiar dacă nu se cunoscuseră în viață — sunt îngropate împreună și tacâmurile lor sunt rezervate totdeauna la ospetile zilnice ca și tacâmurile unor invitați cari întârzie să sosească.

Primii creștini își păstrau morții în catacombele în cari se adunau în taină pentru preamărirea noului purtător al cuvântului și voinței lui Dumnezeu, pe pământ.

Dar astăzi?... Cine n'a auzit de cimitirul dela Genova, de acel faimos *Campo Santo* în care intrând te crezi mai repede în mijlocul unui extraordinar muzeu de sculptură decât în mijlocul unui cimitir?

Cimitirile din Italia de altfel sunt adevărate capo de operă. La Florența, la Pisa, la Neapole și aproape peste tot pe unde pe vremuri a stăpânit sceptrul papilor, veți găsi aceleași mărturii vii ale acestui ideal pe care unele popoare îl au în viață de a-și respecta și prea marii pe morți.

școlile ale guvernului unguresc în contra școlilor românești din Ungaria.

Cine susține școlile ungurești din România? Chestiunea e foarte interesantă. Nici o școală ungurească din România nu se susține din jertfele particularilor sau comunităților, precum se susțin toate școlile românești din Ungaria. Școlile catolice sunt susținute de societatea Sf. Ladislau din Ungaria, iar cele calvine de Conventul reformat din Ardeal. Guvernul unguresc le acordă de asemenea subvențiuni însemnate.

Prin urmare, numai cu ajutor străin se susțin școlile ungurești din România, ceea ce guvernele ungurești ar considera ca o trădare de patrie din partea școlilor românești din Ungaria!

Vrednic de remarcat este și faptul, că școlile ungurești pot să fie vizitate și inspectate oricând de reprezentanții guvernului unguresc și de alte persoane oficiale din Ungaria. Ungurii înșiși, prin presa lor din București — au două ziare — mărturisesc adevărul, că autoritățile statului român au asigurat întotdeauna cea mai largă libertate de acțiune și chiar ocrotire, la caz de nevoie, școlilor și numeroaselor societăți ungurești din România. Ei se plâng numai de vrăjba dintre ei și de păcatele propriului lor corp didactic. Astfel se ceartă neconținut între ele diferitele confesiuni și societăți culturale, ba chiar diferiți membri ai coloniilor ungurești. Autoritățile române, departe de-a exploata aceste slăbiciuni și a le încuraja, precum se procedează adeseori din partea autorităților publice ale Ungariei față de naționalități, — intervine întotdeauna pentru împăcarea celor învrăjbiți și pentru apărarea intereselor școlare și culturale ale maghiarilor.

Vom termina, cu aceste prețioase informațiuni, într'un alt articol.

Naționalismul bisericii unite

Faptul, că „Budapesti Hirlap“ în doi numeri se ocupă de biserica unită națională, într'unul prezentând Blajul ca un focular al naționalismului, într'altul acuzând pe Exc. Sa domnul mitropolit Mihály și pe P. S. Sa episcopul dela Orade, că sunt prea mari români (se vede că autorul nu s'a informat dela d. Goga), după ce ei au împiedecat „nobilă“ intențiune a contelui Apponyi: de a se introduce limba maghiară în școlile românești, zic, faptul acesta ne dă prilej să constatăm înainte de toate, că biserica română unită, are misiune eminent națională și că ea până acum a și răspuns acestei misiuni. Cu îndestulare constatăm aceasta față de cronicărilor arhișoviniștilor ziar din Pesta. Cu toate că sunt cunoscute și abaterile dela aceasta regulă: în dieceza Gherlei, în părțile ungurene peste tot (dieceza Orăzii-mari), unde și poporul e înfiat de limba maghiară, preoții și familiile vorbesc exclusiv ungurește. Foarte bine caracterizează pe acești preoți dialogul, ce se află în „Amintirile despre Buna“ publicate în „Luceafărul“ 1910 (p. 286), dialog între domni și servitorul dela Stăna de vele:

— Măi Văsălie, cum îl cheamă pe popa vost din sat?

— Păi, Pap Gyuri, cum să-l cheme?

— Fain nume, n'am ce zice.

— Tare cinaș, domnule, numai Dumnezeu să-l alduiască.

— Da nevastă și copii are popa, mă?

— Are, cum nu? Are o prouteasă, ca o doamnă, numai ungurește suduie pe „gyiriși“ și trei copii, o doamnăsoară, de-i zice Mariskó și doi domnișori, unul Pista și celalalt Miclăuș, is la Oragy la învățătură.

— Dar alți domni mai aveți în sat, mă?

— Mai avem pe d. notarăș, îi zice Hortobagyi Farkas, prieten de cruce, iac'asa, cu părintele; d-lor doi duc satul, de nu suflă nimenea înaintea lor, dar sânt și bogăți, n'am ce zice.

— Da d. notarăș român e?

— Cum român, domnule? ba e ungar, dar părintele mi-se pare că-i român...

Vedeți, asta-i caracteristica situației. Aceștia-s preoții din părțile ungurene. Se înțelege sunt și excepțiuni laudabile, n'a perit românul de tot pe acolo. Doar știm, că din seminarul din Orade (și din alte seminare latine), aproape în fiecare an eliminază câțiva clerici pentru sentimentele lor românești.

Aici de loc putem constata, că aflăm foarte verosimilă cauza maghiarizării preoțimii din acelea părți în creșterea din seminare: dieceza sâracă a Orăzii n'are seminar, clerul trebuie crescut în seminare latine, unde sau primește tot ce-i unguresc, sau piero; dieceza Gherlei în seminarul său nu cultivă limba română de loc, ba permite chiar și conversațiile dintre clerici în limba maghiară.

Toate cele aduse aici nu detrag nimic naționalismului bisericii unite, căci nu sunt din vina bisericii ca atare, ci din vina împrejurărilor, a ținuturilor acelor, căci cam așa sunt și preoții gr. orientali pe acolo; vina e a bisericii numai într'atăta, întru cât nu luptă cu destulă putere împotriva acestor stări.

Ce înseamnă naționalismul unei biserici? Nu cerem, ca conducătorii ei să poarte, între împrejurările fatale de acum, steagul luptelor politice în fruntea partidului național român, dar fără doar și poate se așteaptă dela dânsii să nu se opună conducătorilor acestui partid și în cadrele chemării lor să facă tot ceea ce se poate pentru deșteptarea și întărirea conștiinței naționale a credincioșilor lor. Datoria lor este: a se recunoaște totdeauna de români, a cinsti limba și sentimentele noastre, a impune respect acestei limbi înlăuntru și înafară, a da îndrumări prin circularele lor, a apăra școlile și biserica, ca mijloace de educație națională, la sfîntiri de biserici și cu alte ocazii a vorbi poporului românește și în senz național: aceasta e datoria lor!

Aceste sunt cercurile de activitate, cari dacă se vor observa, nici-odată nu va fi neînțelegere și supărare între noi.

Să revenim la biserica unită.

Cu dreptul sau nedreptul (— la tot cazul aceasta biserica e, conform credinții comune, în oarecare contact cu biserica romano-catolică din patrie —) de mulțori s'a zis și se zice, că aceasta biserica e mai puțin națională.

E un neadevăr, căci istoria arată contrarul și Mangra, Aradul, Caransebeșul cu anumite figuri ale lor arată, că renețismul nu-i legat de biserica, ci de persoană.

Totuș sunt lucruri, de cari trebuie să se fe-rească aceasta biserica. Un atare lucru e: să nu aibă episcopi maghiaroni!

O spunem verde, că aceasta strică mai mult. O spunem verde și aceea, că o scriem chiar în vederea complinirii scaunului episcopesc vacant, cum a seris și „B. Hirlap“. Și pretindem dela biserica unită, că ea cum știe să se îngrijească, ca să aibă episcopi, cari să o reprezinte în mod vrednic înaintea poporului român, căci altcum, fie în dieceza Gherlei, fie în Banat — aici cu atât mai vârtos — ea se primejduiește!

Trăim niște vremuri, în cari avem lipsă de episcopi harnici și solidari, atât ei între ei, cât și cu poporul românesc. Trăim vremuri, în cari foarte ușor se pot adevări cele scrise nu demult de un scrutător al stărilor noastre în „Historisch-politische Blätter“ din Germania: „Der Ultra-Magyarismus (în biserica catolică) erzeugt bei den katholischen Rumänen den Ultra-Romanismus, dessen Träge und Wortführer heute in der Kirchlichen Union eine Gefahr für das Romänentum erblicken wollen und darum den Gedanken der Rückkehr zur griechisch-orthodoxen Kirche angegriffen haben“. (Vol. 125 p. 403).

Aceasta să fie sfârșitul unei biserici cu început atât de glorios pentru neamul românesc? Nu se poate!

Deci cei chemați să se îngrijască de viitorul ei!

Un preot unit.

Un svon fals. Sub titlul acesta „Telegraful Român“ scrie următoarele:

„Keleti Értésítő“ află din Arad, că în cercurile românilor circulă svonul, că între Mitropolitul Ioan Meșianu din Sibiu și capii bisericii din România s'ar fi început tratative, ca Mitropolitul Ioan Meșianu să fie ales Mitropolit-Primat la București.

Șeful bisericii din Ardeal însă, fiind acum de 82 ani, nu sunt speranțe că aceste tratative să aibă vre-un rezultat concret.

Suntem autorizați a declara, că svonul acesta e lipsit de orice temei, din care motiv desmîntim știrea în modul cel mai categoric.

Contele T. Batthyány despre criza din Ungaria. Contele Teodor Batthyány publică în ziarul „Zukunft“ un articol interesant despre criza actuală, din care extragem următoarele:

„La caz că noile proiecte militare vor fi ridicate la valoare de drept Ungaria va trebui să dea mai mulți recruți, decât Spania și Italia la olaltă. De bună seamă, că lupta în contra acestor fel de pretențiuni e legală. Cumcă armata timp de zece ani a trebuit să aștepte urcarea contingentului de recruți, ușor se poate înțelege, căci doară d. ex. și Bismarck a trebuit să lupte foarte mult pentru urcarea contingentului. Pe lângă aceasta, firește, în Germania armata se bucură de multă iubire și stimă, până când în Ungaria ea e încă tot nepopulară.

Parlamentul ungar e bolnav. Dreptul electoral unguresc e învechit și nespun de rău. *Dreptul electoral trebuie făcut pe baza sufragiului universal, egal și secret.* Trebuie făcut parlamentul poporului, din care va lipsi obstrucția și de bună seamă, că parlamentul poporului va rezolvi spre mulțumirea generală atât chestiile militare, cât și cele economice. Pentru că parlamentul poporului va avea destulă tărie ca să-și ducă la îndeplinire voința lui. Aceea ce un Bismarck a mijlocit pe seama germanilor: imperiului sufragiul universal, unor state confederative independente militară, aceea și în Ungaria se poate face. În sfârșit criza trebuie să înceteze, așa, că parlamentul actual trebuie să se străduieze în parlamentul poporului și pe baza autonomiei economice prin dezvoltarea economiei și a industriei să asigure și să ridice capacitatea de muncă a țării.

Înainte de toate e dreptul electoral, apoi reformele militare: aceasta e unica și cea mai bună rezolvire a problemei vechi.

Cum lucră rutenii în Bucovina. Cetim în „Foiaa Poporului“ din Cernăuți: Duminecă, în 16 iulie a. c. a aranjat vestitul preot Malanczuk în Camena o liturgie în sobor, care s'a oficiat de deputatul preoților ruteni T. Draczynski, păr. Malanczuk și Kopaczuk. După liturgie s'a ținut pe tolocă lângă biserica o adunare mare poporală, la care au participat numai 4 deputați dietali ruteni și un deputat dietal jidan. Adunarea a fost prezidată de deputatul Lewicki și de primarul comunei Sauciuc. Au vorbit deputații: Omelian Popowicz, T. Draczynski, Iwanicki și mulți alții mai mărunti, cari cu toții au explicat celor adunați, că *nu sunt români* — „volohi“, — ci *ruteni*, ucraini, că moșii și strămoșii lor au fost ruteni și ei trebuie să ție la limba lor și multe alte bazaconii. Așa lucră rutenii; deputații lor umblă cu ciurda prin satele mixte și fac agitații pentru limba ruteană și bieții oameni, cari văd, cât interes le arată deputații ucraini, vrând nevrând se dau pe partea rutenilor. Și ce facem noi în timpul acesta? Noi, în loc, ca uniți să ne apucăm de lucru, mai ales cu privire la comunele mixte, ne împărțim în grupuri și grupulețe politice, ne împoșcăm — spre bucuria dușmanilor noștri — reciproc, discredităm după putință în public organizația noastră economică și la urmă numai ne vom trezi, că totul ce am fost recâștigat pe timpul recenzământului, se va spulhera în vânt și vom pierde comunele mixte, de care se pare, că nu trebuie să ne mai interesăm, doară după zece ani, dacă va veni iarăș recenzământul. În decumun trebuie să accentuăm aici, că toată activitatea noastră națională e numai sporadică și suferă de inconsecvențe condamnabile!

Fără comentari!

Memorandul lui Bánffy. În încercăturile politice din săptămânile din urmă atât din partea guvernului, cât și din partea opoziției mulți s-au provocat la baronul Desideriu Bánffy și cu vederile lui s-au năzuit să justifice atitudinea guvernului, ori a opoziției.

În numărul său de azi „Zeit“ publică un memorandum, pe care Desideriu Bánffy în luna lui Martie, deci pe timpul guvernului Khuen — spune numitul ziar — l-a prezentat Majestății Sale împăratului.

În memorandumul acesta Bánffy arată, că e o ușurință condamnabilă a informa Domnitorul, că singur sufragiul universal ar fi medicamentul miraculos, care ar putea să stabilească armonia deplină între Coroană și între națiunea ungurească. Nici mijlocul acesta, și nici alegerile continue și repetate nu vor duce la scop. *Singura cale a rezolvirii crizei este reabilitarea pactului 67-ist discreditat*, prin validarea drepturilor naționale stabilite în pact.

Programul guvernului care ar putea servi de bază a rezolvirii crizei, ar fi următorul:

1. Proclamarea înlăptuirii gradate a autonomiei economice.

2. Sufragiul universal și egal în legătură cu acesta revizuirea regulamentului Camerei și reforma Casei magnaților.

3. Reforma dării progresive și politică economică liberală. (Parcelare.)

4. Statificarea administrației, în scopul consolidării definitive a națiunii unitare ungurești.

Dacă M. Sa, așa continuă Bánffy, s'ar învoi să primească acest program, atunci el, Bánffy, cu întreaga lui reputație politică garantează despre aceea, că națiunea ungurească va recunoaște drepturile maiestătice ale Domnitorului pe teren militar, va consimți la înarticulararea anexiunii Bosniei, așa cum o dorește aceasta Coroană, și va vota urcarea contingentului de recruți, precum și plusul necesar de cheltueli militare. *Aceasta ar fi adevărata renaștere a pactului 67-ist și sfârșitul domniei frazelor 48-iste.* Fiindcă poporul totdeauna să pleacă aceluia, care i-a dat drepturi și avantajii materiale. Poporul pentru asigurarea intereselor lui economice abizece hucuros de teoriile neproductive ale dreptului public.

Până aici memorandumul lui Bánffy. Ziarul „Zeit“ nu spune însă, că de unde a primit memorandumul acesta.

Tratatul franco-german. Zilele acestea pare a se fi produs un reviriment favorabil în situația tratatelor franco-germane și în mod general, lucrurile sunt privite în chip optimist.

La Londra, glasul presei a devenit mai moderat, atacurile contra politicii germane mai ușoare.

Se afirmă, că această atitudine a presei engleze se datorește în mare parte avertismentului diplomației rusești, care a făcut la Londra observație confidențială, că de oarece e absurd să se creadă, că Germania urmărește războiul, e cam primejdios să se lovească în amorul propriu al acestui stat.

De e adevărat sau nu, fapt este că presa engleză nu mai are tonul violent de până aci.

La Viena, presa a luat de asemenea un ton mai împăcitor. Un ziar, care e în legătură cu moștenitorul tronului, arhiducele Frantz Ferdinand a publicat de curând un articol oficios în care spunea, că toată lumea e convinsă, în Austria și în Germania, că Marocul nu-i un subiect care să merite o discuție importantă.

Ceea ce trebuie este numai ca poporul german să nu piardă cu totul partida, căci unele din revendicările sale sunt drepte.

În acest scop, diplomația austriacă ar putea interveni pentru a influența în mod amical cele două puteri și așa s'ar ajunge la o înțelegere care ar satisface și Germania.

La Paris, părerea ziarelor e împărțită. Unele sunt de părere, că până la sfârșitul lunii se vor obține rezultate bune. Altfel, însă, se exprimă „Le Temps“.

Acest mare ziar crede, că nu trebuie să se vorbească încă de o bază de apropiere care s'ar fi stabilit. O asemenea bază nu există. Nu se poate afirma nimica sigur asupra mersului tratatelor.

Franța va ceda ceea ce este în mod firesc posibil. Germania va trebui să accepte ceea ce i se poate da.

Optimismul care se afișează e rezultatul unor iluzii exagerate mai ales, că trebuie să se aștepte

mersul convorbirilor spre a se ști situația în mod cert.

E cert, totuși, că provizoriu, s'a produs o discordare, care ar putea duce la o înțelegere colonială.

Germaniei nu-i convine, ca lucrurile să ajungă la o conferință internațională, căci e îndoelnic, ca într'un asemenea caz să obție mai mult decât e hotărâtă Franța să-i dea, ba chiar s'ar putea întâmpla să sufere decepții cam prea mari.

Schimbări de miniștri în Rusia. Ministrul de externe al Rusiei Sasanow a fost supus la o nouă operație care a succedat. Starea lui e însă de așa, că cu greu va mai putea sta în fruntea externelor, ci va trebui să se depărteze. Se ia cu siguranță că Sasanow va fi numit ambasador la Roma, iar locul lui va fi ocupat de Csaricov secretar la externe. Cercurile diplomatice din Austria sunt îngrijate pentru schimbarea aceasta, căci mulțumită politicii lui Sasanow, raporturile dintre Austria și Rusia au fost dintre cele mai bune până aici. Urmășul său însă e aderent fervent al ideilor panslave, ceea ce ar influența în mod nefavorabil raporturile de până aici. În Austria se fac pași să împiedice denumirea lui Csaricov și se sperază că Rusia va lua în considerare dorința Austriei.

Alegerea de prezident în Portugalia. Marea adunare națională din Portugalia a decis cu majoritate de voturi ca în timpul cel mai scurt să aleagă un prezident al republicei. Combinațiile prime ale momentului s'au oprit asupra ministrului actual de externe Machado. Persoana acestuia e însă odioasă multora și de aceea s'a pornit o mișcare, care să propună, ca miniștrii activi să fie excluși dela candidare. Mișcarea a aflat foarte mulți aderenți și după svornurile dăunâzi se lua ca sigur, că se va primi un amendament în felul acesta, ca alegerea lui Machado să fie peste tot imposibilă.

Mai nou se vestește, că după multe încordări a învins partidul lui Machado.

Imprejurarea aceasta a contribuit însă că în sânul partidului republican să se facă rupturi însemnate, încât monarhiștii nutresc noi speranțe, că le va succeda să răstoarne republica. Un corifeu al monarhiștilor și dat expresie acestei speranțe și se crede că cu prilejul alegerii se va face o încercare cu contrarevoluția organizată din afară.

Votări nominale fără sfârșit Ședința Camerei

Budapesta, 16 August.

Deși după o odihnă de trei zile guvernamentului s'au prezentat la ședința de astăzi într'un număr nu tocmai mare. Opoziția s'a prezentat între în nu-mă aproape complet, ca să continue lupta. Astăzi s'au continuat cele opt votări nominale rămase din ședința trecută și astfel la desbaterea proiectelor militare nu s'a vorbit nimic.

La sfârșitul ședinței Iuliu Györfy a interpellat pe prim-ministrul în chestia demisionării ministrului comun de războiu Schönaich.

CORESPONDENȚE

DIN ANGLIA

CRONICA LONDREI

Criza constituțională. — Greva transportatorilor.

Criza constituțională a ajuns la un capăt — criza constituțională a intrat în faza a doua a reformei constituționale a Angliei. Într'adevăr adoptarea proiectului veto în Casa lorzilor, după respingerea amendamentului Lansdowne în casa comunilor nu însemnă decât netezirea căiei reformelor viitoare. A costat o luptă mare, spre a obține o mică majoritate de șaptesprezece. Părtașii lordului Lansdowne s'au abținut, părtașii lordului Salisbury și ai lui Austin Chamberlein au luptat până la sfârșit, dar spre a evita crearea de noi lorzi ad-hoc, cari ar fi radicalizat cel puțin pentru scurt timp casa lorzilor la vr'o 60 de lorzi conservatorii au votat pentru guvern.

Ziceam, că criza constituțională a intrat în faza a doua a reformei constituționale. Într'adevăr, de ani de zile se trăgănează conflictul dintre lorzi și comuni, ori de câte ori un guvern liberal este la cârmă. Unul după altul au fost respinse proiectele guvernului liberal, între cari cel mai de seamă a fost proiectul educației, care ținea naționalizarea educației publice și democratizarea ei. În schimb pentru proiectele guvernului conservator Casa lorzilor era un simplu birou de înregistrare. Punctul culminant al acestor stări de lucruri fu ajuns în 1909 prin respingerea bugetului democratic, bazat pe o progresivitate a impozitului pe venit, a lui Lloyd George. Prin aceasta Casa lorzilor a încălecat drepturile comunilor, de a decide în ultimă instanță în afacerile financiare. A urmat acea luptă timp de 2 ani, a cărei sfârșit îl avem astăzi înaintea ochilor în făptura legii dreptului de veto, care restrânge amestecul lorzilor în afacerile cele mai de seamă ale poporului.

Totuși lupta este deschisă. Va veni curând proiectul autonomiei Islandei (Home Rule), care va reîncinge spiritele și va sili partidele politice a purcede la o reformă fundamentală a Casei lorzilor.

Una din grevele cele mai interesante prin porțiile și urmările ei este obiectul discuțiunii publice aici. Cărbuni, petrol și alimentele sunt în lipsă datorite grevei lucrătorilor din mai toate ramurile transportului și publicul plătește prețuri foarte mari pentru alimente de prima necesitate, mănâncă mai mult pâine de cât carne și vegetale.

Cu toată intervenția directă a guvernului, greva este de o săptămână în joc și datorită noii metode greviste promise a continua. Într'adevăr sindicatele engleze întrebuințează mijlocul solidarității reciproce în timpul grevelor, astfel, că nu este destul ca să se împace o categorie de lucrători ei toate, spre a se curma greva. Așa că deși unele categorii de lucrători au fost satisfăcute, greva continuă cu motoare și analizează mișcarea economică a Londrei.

Lipsind petrolul automobilele stagnează, lipsind cărbunii trenurile electrice au întrerupt mersul lor regulat și dacă greva va mai continua poate să se întrerupă de tot. Mii de tone de articole de primă necesitate depozitate în locuri sunt pradă distrugerii în dauna comercianților, dar și a publicului mare, angajamentele reciproce nu se pot ține, o atare anarhie domină viața economică a Londrei.

Guvernul nu a fost dispus a distruge dreptul de grevă prin trimiterea soldaților la lucru, ca în alte țări (mai ales România!). El a intervenit în aplanarea conflictului ce va reuși.

Dar aceasta grevă — un inel într'un lanț continuu în timpul din urmă — va grăbi introducerea Curților arbitrale, după modelul Australiei spre a pune capăt risipei de energie, provenită din greve.

V. Britanicu.

DIN ȚARĂ

SCRISORI DIN BAZNA

Băile și apele; — Distanțe mici cari devin infinite de mari; — O nouă invenție românească: noroioplanul dela Bazna; — Lista ospetilor; — O notă bună pentru direcția băilor.

II.

Bazna, în 14 August n. 1911.

Băile dela Bazna, lipite de satul cu același nume, sunt ascunse într'o vale adâncă, înconjurată din 3 părți de dealuri și coline frumoase, iar într'o parte (spre nordost) deschisă; în deschizătura aceasta este satul.

Băile sunt ale satului Bazna, în deosebi ale comunității bisericesti săsești. Apele lor conțin sare, iod și pucioasă; de aceeaș compoziție este și nămolul negru și tămăduitor. Băile naturale sunt reci (22 grd.). Sunt și două rânduri de băi calde de vară. Apele și nămolul sunt excelente contra reumatismului, a podagrei și a boalelor de copii. Pe lângă o singură alee bine îngrijită și umbroasă, numeroase căi și cărări prin pădurile de pe colinele învecinate și prin o poiană de toată frumusețea în nemijlocita apropiere a băilor, ofer plimbări variate, plăcute și înviorătoare.

Ce nu s'ar putea face aici, dacă soarta băilor nu ar fi legată de înțelepciunea circumspectă a unui comitet sătesc și săsesc! Cele puține case și obeluțe din inima băilor, cu odăile lor rău luminate și în majoritate umede și neaerisite, — nu încap mulțimea bolnavilor, care-și caută aci alinarea necazurilor. Astfel o parte însemnată a oaspeților o nevoită să-și închirieze locuințe în sat, pe la casele țărănilor sași. Asta în sfârșit nu ar fi vr'un mare inconvenient, căci distanțele sunt abia de 4—6—10 minute pe jos, — bineînțeles dacă nu plouă și nu s'a'noroit drumul. Căci dacă-i noroiu, și noroiu e după fiecare ploaie mai de Doamne ajută, apoi distanța de 4—6—10 minute pentru un pedestraș fără cizme săsești, devine direct o îndepărtare înfinită. Trotuare sau pardoseală nu se găsește în tot satul; de tramvai, de birji, de omnibusuri, nici vorbă nu e. Zile grele și amărute se lasă acum pe capul bieților oaspeți încovrigiți în sat. Ei trebuie să ia baie! Dar cum să ajungă la ea?

Unor oaspeți români le revine gloria eternă de a fi inventat mijlocul salvator în această situație imposibilă. Neavând aeroplan ei l-au înlocuit aci cu câte un car mare, tras de o păreche de bivoli. Fiecare sas, care se respectă are acele elemente indispensabile pentru noroioplanul baznean: un car cât o lume și 2 bivoli. Operația e simplă: carul se scoate din șură, bivoli se prind în jug, toți chiriașii (oaspeții de băi) ai sasului se urcă în căroiu, își deschid parapleco, stăpânul casii, jupânul se așează la oiște și hoi, hoi, noroioplanul pleacă la băi. Nu-i tren accelerat, dar în o jumătate de oră tot face calea de 10 minute. Oaspeții se dau jos frumuseț, își fac baia și promenada obligată în alee; carul cu bivoli îi așteaptă la drum. Iar se urcă cu toții și se înapoiază tot în felul cum au venit.

Repet, invenția e românească și-i păcat numai de 2 lucruri: a) că n'am un aparat fotografic ca să eternizez aceste caravane minunate, — și b) că acum, aflându-se acest expedient ieftin, se va amâna pe vremuri neștiute pavarea satului, ceea ce aud, că s'ar fi hotărât astăiarnă.

Oaspeții băilor sunt sași, maghiari (socotesc aci bineînțeles și pe indispensabili jidani, ca să nu întru în bucluc cu statistica oficială a Ungariei) și români. Mai mulți sunt sașii, mai puțini români.

Notez dintr'ai noștri, cari mai sunt pe aici (căci mulți s'au dus) în fuga condeiului pe d-nii: *Theodor Herman*, protopopul Dejului, *Virgil Onișiu*, director gimn. din Brașov, d-na văd. *Maria Brăneș* (Brașov), părintele *Barbu* cu familia din Pecica, d. dr. *Nic. Stinghe*, catehet gimn. (Brașov) cu familia; d-na *Elvira Navrea* din Brașov; d. *Petru Comșa*, comerciant din Seliște cu sora d-lui: d-na *Dancăș*, d. *Acănescu*, notar în penz. (Galeș); d. *Hălălae*, notar din Săscior cu familia, d-na *Angelescu*, (România), corespondentul d-voastră și alții, al căror nume îmi scapă.

Un lucru trebuie să accentuez, spre cinstea direcției băilor. Bruscări soviniște-naționale nu sunt. Muzica băilor (un taraf bun de lăutari din Mediaș) cântă piese pentru toate naționalitățile de aci. În salonul de cură se găsesc ziare și reviste germane, maghiare și românești (de aceste: 3) asemenea și la cele două restaurante din aretul băilor...

Mi-am mai notat câteva momente de pe aci, cari face să fie fixate.

Le păstrez pentru o proximă corespondență. Deci la revedere.

Corespondent.

Adunarea Reuniunii învățătorilor din jurul Gherlei

Reuniunea învățătorilor din jurul Gherlei și-a ținut adunarea generală la 6 August 1911 în Gherla.

De astădată învățătorii în butul timpului neavorabil, au participat în număr cu mult mai numeros ca la alte adunări generale, dovedind prin aceasta mult interes, pentru înaintarea, propășirea și bunăstarea reuniunii.

Reușita bună a adunării este a se mulțumi conducerii înțelepte a președintelui adunării Magnificului domn *Ioan Georgiu*, prepozit capitular, a vicepreședintelui ei *M. O. D. Ilariu Boros*, fost profesor primar la preparandia din Gherla, actual-minte protopop în Dej și a secretarului ei *Al. Pop* în Gherla.

După serviciul divin obicinuit la 10 ore s'a ținut ședința I a adunării.

În lipsa Magnificenței Sale *Ioan Georgiu*, care fiind bolnav își caută de sănătate, a prezidat vicepreședintele *M. O. D. Ilariu Boros*, conducând cu multă pricepere și cu mult tact toate desbaterile ce au obvenit în ședință. Chiar pentru aceea învățătorimea conștie de datorința sa îi exprimă și pe calea aceasta cele mai calde mulțumite.

Ca un moment de mare însemnatate amintesc, că la ședință au participat și nou numiții canonici: Magnificențele lor *Ioan Velle* și *Gregoriu Pop*, onorându-ne cu prezența dela început până la sfârșitul ședinții. Cât de mult le zace la inimă cauza reuniunii au documentat prin faptul, că ambii s'au făcut membri fondatori a-i reuniunii, plătiind taxa de 60 cor. prescrișă în statute. Apoi în decursul ședinții ambii au luat cuvântul mai de multe ori dând înviațiuni și sfaturi folositoare pentru ducerea la bun rezultat a tuturor chestiunilor ce preocupă învățătorimea noastră.

Afară de susnumiții au participat și alte persoane, care poartă mare interes față de reuniunea noastră. Astfel *Iuliu Pop* directorul băncii filiale „Economul” din Gherla, care ne-a dăruit ca ofert benevol pentru reuniune 10 cor.

Trebuie însă să constat, că dela adunarea reuniunii au lipsit unii dintre cei mai de frunte și

mai competenți factori ai învățământului: profesorii actuali ai preparandiei din Gherla.

În înțelesul statutelor membri ai acestei reuniuni sunt toți învățătorii de pe teritoriul diecezei precum și profesorii dela preparandia din Gherla.

Faptul, că profesorii nu arată nici cel mai neînsemnat interes față de reuniune, regretabil e cu atât d-nii prof. mai mult, că la adunările inv. de stat participă. Astfel și în anul acesta au participat în corpore la adunarea învățătorilor de stat, ținută în Gherla, conducând la aceea adunare și pe preparanzii din cursul al IV-lea. Nu le luăm în nume de rău, că participă la acele, dar ne doare foarte, când pe ale noastre le desconsideră.

În zilele de acum învățătorimea prin tot felul de promisiuni amăgitoare este solicitată să se abată și să se depărteze dela chemarea ei adevărată. Dacă acum nici aceia cărora ar trebui să le zacă mai mult la inimă, nu îndeamnă prin consolidarea învățătorilor, cum vor rămânea statornici cei slabi de înger?!

Cu totul altcum lucrau antecesorii profesori actuali ai preparandiei din Gherla. Aceia nu numai că se interesau de reuniune, ei conduceau ei înșiși destinele ei cu cel mai mare zel și abnegațiune.

Cine are urechi de auzit, să audă!

Un învățător.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC.

*Codrul cu frunza lată,
Ași dori să cânt odată,
Să-ți suspine ramurile
Să-ți răsune dealurile.*

*Ași dori să cânt cu jale
Ce visează apa'n vale, —
Să m'asculte mândrul soare
Și mândrele zimbătoare.*

Vasile Stoicanea.

Popa Evghenie

de Const. A. Giulescu

Era o noapte tristă de toamnă. Cădea o ploaie mărunță încă din zori, înăruind stradele pustii. Printre plopii și castanii sălbatici, trecea vântul rece, legănând pe ramuri frunzele moarte. Ca o candelă ce se stinge, licărea sus între nari luceafărul serii. Pe oglinda lucie a trotuarelor, tremurau fășii de lumină viorie, rosfrante din flacăra felinarelor; iar prin burlanele dela case, apa se strecoară încet, cu un susur monoton, adormitor.

Treceam spre casă șgribulit de frig și umezeală, cu capul cuibărit în gulerul ridicat al paltonului. Ici și colea, de mai întâlnoam un trecător, ai cărui pași grăbiți răsuna cadentat pe caldarâmul pietros: clap, clap...

Băteau ceasurile zece când ajunsesem în curtea bisericii Icoanii.

Nu știu cum se face, dar ori de câteori am trecut noaptea în apropierea unei biserici, am simțit o undă rece alunecându-mi pe șira spinării și ridicându-se până către ceafă; respirația mi-se opria și un fior de groază îmi străbătea corpul.

Ajunsesem în dreptul sfântului altar, când în colțul din stânga bisericii, zărese o umbră furișându-se tiptil, tiptil, pe lângă zidul înegrit de ploaie.

Un tremur de frică mi-a tăiat atunci respirația. M'am oprit locului neștiind ce să fac? Să merg înainte, ori s'o tulesc de fugă înapoi. Am luat-o mai repejor pe unde venisem. Când am ajuns în stradă, îmi scăpărau călcăiele de goană, și ca un desmetic am intrat în secția din fața bisericii, istorisind comisarului cele ce mi-se întâmplase.

Intovărășit de doi agenți, comisarul a mers fără frică la locul arătat.

Am ocolit colțul unde zărisem umbra și după o scurtă cercetare am auzit vocea unui agent grăind:

— Dar hîne, prea sfinte, ce cauți aici în puterea nopții? Și așa desbrăcat: numai în cămașă, cu scuța în cap și plin de noroi?

Când ne-am apropiat de colțul grădinii, am văzut în adevăr, cum sta rezemat cu umărul de o cruce și tremurând ca varga, un biet popă ca de vre-o douăzeci și cinci de ani.

Văzând pe comisar, și-a ridicat scuța de pe cap și ne-a zis:

— Vorbiți ușor, taică, să nu se deștepte Glafira. Uite-o cum doarme colo 'n pătneul moale, unde se vede licărind lumina. Numai eu și cu sfânta lumină a candelii o păzim.

Și e preoteasă, e nevasta mea. Voi nu o cunoașteți. E femeie de ispravă. În noaptea asta vrea să mi-o fure arhanghelul, și eu am venit aici s'o păzesc. Vreau să măntui odată cu necazul.

Apoi tăcu, pironindu-și ochii pe o dungă de lumină ce venia de unde-va, dintr'o curte.

Văzând comisarul că are în fața lui un ne-bun, îi zise:

— Părinte, sfinția ta, nu ști că arhanghelul nu vine pe aici?

— Nu știu taică, păcatele mele, de unde să știu?

Și după o clipă de tăcere:

— Pe unde vine atunci, fiule, întrebă el nedomirit?

Apoi, de vrei să ști, haide, cu noi să-ți arătăm. Aici stai de geaba. Trece prin altă parte arhanghelul.

Și cum ne urma încet, supus, cu capul sprijinit pe mâna dreaptă, îmbrăcat numai cu straie murdare, peste care era legat cu un crâmpei de sfoară, îmi părea un alt apostol al credinței rătăcit într'o lume care nu-l pricepea.

Pe drum l-am întrebat multe: de unde vine, unde se duce în care parte a lumii se găsește preoteasa lui, Glafira?

Ne-a răspuns cu voce stinsă, întretăiată de suspine:

— Vin din altă lume, dragii mei. De unde mă chinuște diavolul, mă bat răii și mă leagă nebunii de nu-mi pot mișca nici capul, nici mâinile.

Și după o lungă tăcere urmă iar, oftând:

Și... încotro mă duc nu mai știu nici eu. Alerg așa, căci doar, voi putea întâlni arhanghelul, care vrea să-mi fure pe Glafira. Să mi-l răsucească colea ca pe un burghiu, să-l îngenunchi dinainte-mi, și să-l întreb, de ce nu-mi dă odată pace?

O tusă seacă îi înecă atunci vocea. Ploaia încetase să mai cadă, și stelele licăreau sus, în adâncul nepătruns, umede, ca niște ochi după furtuna lacrimilor.

Când am intrat în secție, apropiat de miezul nopții. Nebunul se așezase pe un scaun, în colțul de răsărit al camerei. Deasupra-i ardea un bec de gaz, mistuindu-și flacăra într'un glob verzui. Pe colțul gării îi flutura un zimbet trist. Barba-i stu-

foasă, și părul negru desprins în șuvițe neregulate, îi încadrau pe față o durere fără margini.

Dar când își ridică cumva ochii spre cer, atâta blândețe avea în privire, și atâta bunătate pune în glas, că te fermeca, purtându-te în lumea basmelor, părând un Crist care se roagă:

— Doamne, Doamne, milostivește din slava ta, pe cei răi și netrebnci.

Când a intrat în secție, și a dat cu ochii de lumină, n'a mai fost chip să-i scoatem o taină din gură. La tot ce-l întrebam ne răspundea făcând semnul sfintei crucei:

— Facă-se voia ta, Dumnezeu!...

Comisarul văzând că nu e chip să pătrundă taina acestui suflet, trecu în camera de alături și întrebă poliția prin telefon, dacă are cineva cunoștință de un popă nebun, care a fost găsit rătăcind pe străzile capitalei.

În urma deslușirilor primite comisarul veni în fața lui, îi puse mâna pe umăr întrebându-l:

— Părinte, mai ști sfînția ta, să faci ca trenul?

Seulându-se în sus și răsând cu hohote, nebunul zise:

— Bre fiule dar șiret mai ești. Asta de unde o mai știi?

Și deodată începu să bată cu picioarele dusumeana. Întâi mai încet, apoi mai tare, și mai tare! Printre buze pufăia ca și coșul mașinei care scuipe aburul. Ținu această mișcare imitativă vre-o zece minute, apoi căzu pe scaun rotezat de oboșală.

Atunci comisarul șopti:

— Asta e popa Evghenie dela Mântuleasa. Și-a pierdut mințile din pricină că i-a murit preoteasa.

Și strigând către un gardist:

— Vasile să duci pe sfînția sa la arhanghelul. Vezi să nu vă pierdeți unul de altul.

— Am înțeles, domnule comisar, răspunse Vasile făcând un ochiul.

Popa Evghenie se sculă hinișor, și porni cu pas șovăitor către ușe. Din prag, întoarse capul, și ne zise cu mintea limpede:

— Aoleo, dacă m'ați dat pe mâna sfrancionului ăsta, știu eu unde mă duce!...

Când am eșit în stradă, cei doi tovarăși de drum, treceau alături unul de altul colțul stradei, pe când pașii lor răsunau cadențat pe caldarâmul pietros: clap, clap.

De asupra orașului, se ridicase luna, rumenind frunzișul vester din plop și castanii înșiruiți de alungul stradei pustii.

„Electra“ în tragediile lui Eschil, Sofocle, și Euripide

Din prelegerile lui August Wilhelm Schlegel la universitatea din Viena. (1807—8)

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

Electra lui Sofocle se petrece tot în fața palatului, dar fără de mormântul lui Agamemnon pe scenă. Pilade, Orest și crescătorul acestuia, care ajunge mântuitorul lui în ziua aceea sângeroasă, vin în zori de zi, ca și când ar sosi din străini. Crescătorul îl conduce în orașul tatălui lui, arătându-i una și alta, la ceace răspunde Orest, amintind despre felul cum are de gând să o ducă în îndeplinire.

Mai apoi rosteste o rugăciune către zeii patriei și către casa părintească. Se aude cum suspină greu Electra înlăuntru. Orest vrea să-și salute înainte de toate sora, dar bătrânul, crescătorul său, îl duce ca să aducă jertfă la mormântul tatălui. Electra iese din odaie și-și spune durerea, într-o agrăire patetică a cerului, dând expresie poftii ei nepotolite după răzbunare printr-o rugăciune adresată zeilor subterane. Corul, compus din fecioare indigene, vine și o mângăie. Electra arată jalea ei cea cumplită, neclintită, în cântece și vorbiri împerechiate cu acelea ale corului, îi

spune acestuia rușinea care o simțește pentru viața ei asuprită și lipsa, desnădejdea ei din cauza întârzierii lui Orest, pe care l-a dojenit de atâtea ori, că nu mai sosește. Electra nu prea dă ascultare îndemnilor corului de a prinde curaj. Hrisotemis, fiica mai tânără, mai îngăduitoare și favorita Clitemnestrei (a mamei), vine să jertfească pe mormântul tatălui ei.

Se întâmplă un schimb de vorbe între surori, despre simțemintele fiecăreia. Hrisotemis anunță pe Electra, că Egist (regele Micenei și al Argosului, bărbatul al doilea al Clitemnestrei), care se află acum la țară, a hotărât pedeapsa cea mai mare față de ea, fiindcă îndrăznește să i se opună. După aceea mai află Electra, că Clitemnestra a visat, că Agamemnon (primul ei bărbat, omorât de ea și de Egist) ar fi înviat și că și-ar fi plantat sceptrul în pământul casei, și din pământ ar fi crescut un pom, care și-a aruncat umbra asupra țării întregi. Numai speriată de visul acesta a împuternicit-o pe ea, pe Hrisotemis, să aducă jertfă la mormântul lui Agamemnon.

Electra îi dă sfatul să nu-și bată capul cu porunca mamei obraznice, ci să spună o rugăciune la groapă în numele ei și a fratelui și surorii sale și pentruca să se întoarcă Orest din străinătate, ca să-i răzbune. La jertfa, care o poartă Hrisotemis, mai adaugă Electra cingătoarea ei și o șuviță a părului ei. Hrisotemis iese, promițându-i că o va asculta.

Corul profetește vizionar răsplata, care se apropie, și referă crimele din casa lui Pelops la o vină a străbunului acestuia, a lui Pelops.

Clitemnestra dojenește pe fiica sa, față de care este mai blândă decât ea de obicei, poate în urma visului avut. Își apără omorul săvârșit împotriva lui Agamemnon. Electra o atacă din cauza aceasta, însă schimbul de vorbe între amândouă nu este vehement.

După aceasta se roagă Clitemnestra (actul II) la altarul de dinaintea casei de Apollo, cerându-i sănătate și viață îndelungată și — pe sub ascuns — și moartea fiului ei.

Crescătorul lui Orest vine și anunță, în rolul unui trimis al unui prieten din Focis, moartea lui Orest. Povestește toate, din fir în păr, ca și când ar fi murit la alergările cu carul, la jocurile pitice (dela Delfi). Clitemnestra abia că-și poate stăpâni și ascunde bucuria, triumfătoare, cu toate că la început este cuprinsă de durerea de mamă — apoi invită pe sol ca să-l ospăteze.

(Începe actul al III-lea.)

Electra se dă cu totul jalei, vorbind și cântând de țî se sfășie inima. Corul încearcă zadarnic să o mângăie.

Hrisotemis vine plină de bucurie dela mormânt, asigurând pe Electra, că Orest e în apropiere: căci a aflat o șuviță din părul lui, beutura lui de jertfă și cununii de flori pe mormântul tatălui.

Desnădejdea Electrei se înoiește, ea dă de știre surorii cruda explicație, care a auzit-o tocmai și provoacă pe Hrisotemis să se uniască cu dânsa la o faptă îndrăzneată — fiindcă nu le-a mai rămas altă speranță — să omoare ele pe Egist. Hrisotemis, care nu este destul de curajoasă, respinge planul, zicând că e nebunie să te gândești la așa ceva. După un schimb pătimaș de vorbe, intră în casă. Corul deplânge pe Electra, părăsită cu desăvârșire.

(Începe actul al IV-lea.)

Sosește Orest pe scenă, cu Pilade și cu câțiva servitori, cari se prefac că aduc cenușa celui mort. Electra se roagă să-i dea cenușa și se bocește deasupra ei în cuvinte mișcătoare, la ceace Orest — atins adânc — nu se mai poate ascunde; îi spune cine este, după ce a pregătit-o puțin, și întărește cele zise arătând inelul tatălui său. Electra izbucnește în cântece, dând drumul bucuriei fără de margini, până ce apare din casă crescătorul lui Orest și-i dojenește și admoniază pe amândoi pentru nesocotința lor.

Electra recunoaște, cu puțină osteneală, pe

sluga credincioasă, căruia i-a încredințat pe Orest, ca să-l scape, și-l salută plină de recunoștință.

La sfatul crescătorului se duc Orest și Pilade repede cu dânsul în casă, ca să surprindă pe Clitemnestra încă singură. Electra îi petrece cu o rugăciune adresată lui Apollo. (Începe actul ultim, al V-lea). Corul anunță clipa răsplătirii. Se aude din casă strigătul Clitemnestrei speriate, rugățile ei, tânguirile ei, când e omorâtă. Electra îndeamnă pe Orest de afară să-și ducă în îndeplinire fapta. Orest iese din casă cu mâinile pline de sânge. Fiindcă corul zărește pe Egist cum se întoarce acasă, aleargă Orest din nou înlăuntru, ca să-l surprindă. Egist întreabă de moartea lui Orest și crede — după vorba, în doi peri, a Electrei — că trupul mort e în casă. Poruncește deci să se deschidă ușile, ca să convingă pe aceia din popor, cari nu văd cu ochi buni domnia lui, că nu mai au ce să mai spere din partea lui Orest. Intrarea dela mijloc se deschide și arată în interiorul palatului un trup înfășurat, lungit pe un pat.

Orest se află lângă trup și chiamă pe Egist să ridice singur învălitoarea. Acesta vede deodată, fără de veste cadavrul însângerat al Clitemnestrei și simțește că este pierdut, fără de nici o scăpare. Cere să aibă voie să intre în casă, ca să-l omoare pe acelaș loc, unde a omorât el pe tatăl lui. (Actul al V-lea).

Anuare

Anuarul școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate a „Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român“ din Sibiu pe anul 1910-1911. Anuarul ilustrat cu mai multe fotografii, conține 188 pag. 4 f. În frunte d. director dr. Vasile Bologa publică istoricul înființării și dezvoltării școlii civile de fete, în cei dintâi 25 de ani.

Dăm din acest studiu câteva părți frumoase, demne de remarcă:

Lipsa culturii naționale a femeiei române, deoarece pe atunci fetițele române nu se puteau împărtăși de o instrucție superioară decât în institute străine, iar în institute străine, e îndeobștă cunoscut, că nu se poate agonisi cultură și educație națională potrivită firii și geniului nostru străbun, a simțit-o îndată cea dintâi generație a clasei noastre intelectuale după războiul civil din 1848—49, în a cărui patriotică atmosferă își făcuse educația națională. Și în adunarea generală a Asociațiunii din Sighișoara, la 3—5 August 1879, s'a ivit pentru întâia-dată ideea: „ca comitetul (Asociațiunii) să se îngrijească de înființarea unui institut pentru creșterea fetițelor române“, prezentată ca propunere concretă de fericitul avocat și referent școlar în Sibiu, Anania Trombițaș.

Istoricul Gheorghe Barițiu, pe atunci secretar I al Asociațiunii, a știut să aprecieze importanța ideii, ca să înființeze Asociațiunea o școală superioară de fete și a devenit cel mai înfocat apostol al acestei idei. Iată cum pregătia el spiritele pentru realizarea ei în „Observatoriulu“ și în „Analele Asociațiunii“ din 1880 (pag. 79) sub titlul „Școale superioare de fete“:

„Bărbați români! Să învățăm din erorile ce și din exemplele bune ale altora. Să ne mărțurisim și noi păcatul. Prea suntem egoiști oricând e vorba de educațiune și învățătură mai multă pentru fiecele noastre...“

Dar: „Nu noi vom fi aceia, cari să cerem cumva înmulțirea femeilor „filozoafe“, numite la englezi și germani Blaustumpf, care sară bucatele de câte două și trei ori... Pretindem însă cu toată perseveranța, ca să ne creștem femei, cari să fie cum zice poporul, și de rugă și de fugă, și de mamă și de damă, să se învârtă cu cheile de

Prima fabrică de trăsuri de pe câmpie.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

Asortiment stabil de mai mult de câte 40 bucăți!

calese diferite la dispoziție!

Telefon 439. Preț curente se trimit gratuit și franco!

brân în bucătărie și cămară, ca și în saloane împrejur de oaspeți; să știe comanda în sfera activității lor femeiești și să poată aprecia vocațiunea bărbaților trecuți prin cursuri școlastice de câte 10—16 ani, ajunși în poziții sociale, în cari cea mai înfricoșată pedeapsă ce i-s'ar putea dicta pentru toate păcatele tineretelor sale, ar fi ca să tragă după sine o consoartă, care să stea ca o mută tocmai în societățile cele mai alese, în care este chemat a funcționa sau a se prezenta bărbatu-său; aici apoi în cazuri de acestea să nu ne mirăm, dacă unii tineri își caută soții din alte națiuni, precum nu avem drept să ne mirăm, dacă fiicele noastre tremură de frica unor pețitori trecuți prin școale, dar hădărani și brutali în purtările lor... Să nu ne mai ocupăm numai ca diletanți de creșterea femeilor noastre, ca să nu plătim odată cu viciuța noastră națională egoismul nostru" etc...

Cuvinte de înțeles adânc din rostul înțeleptului nostru istoric.

Și cu toate acestea în adunarea generală a Asociațiunii din 1880, ținută în Turda, nici măcar amintire nu s'a mai făcut de propunerea din 1879, de a-se înființa un „institut pentru creșterea fetelor române.”

S'a ținut apoi în Sibiu, la 1881, 15-27 august, o strălucită expoziție agricolă și de industrie de casă, la a cărei cercetare s'a perondat lamura poporului român de pretutindenea.

Aranjarea acestei expoziții o inițiasă cu un an mai înainte „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”.

Dar regimul de atunci a interzis Asociațiunii acest drept prin rescriptul din 26 iunie 1881, Nr. 28.784, sub cuvânt că nu este îndreptățită după statutele sale să aranjeze expozițiuni.

În urma acesteia intelectualii români din Sibiu, au luat asupra lor ca particulari „continuarea lucrărilor pentru expozițiunea română” inițiată de Asociațiune. Au ales din sânul lor 15 membri drept *Comitet central de expozițiune*.

Și s'a lucrat cu sfântă însuflețire, în adevăr: dela Vlădică până la opincă, încât în 27 August 1881 s'a putut deschide cea mai strălucită expoziție românească agricolă și de industrie de casă, ce s'a văzut vreodată în sânul poporului român din Ungaria.

Arhiepiscopul și Mitropolitul de atunci, fericitul *Miron Romanul*, deși regimul interzise caracterul oficial al expoziției, a pus la dispoziția comitetului de aranjare rezidența sa de vară cu grădinile de lângă ea, unde s'a aranjat și s'a ținut impunătoarea expoziție. Iar exemplul Arhipăstorului a electrizat inimile și curgeau ca ploaia obiectele prețioase pentru expoziție.

În deosebi femeia română a dovedit la această expoziție ce factor însemnat cultural este ea în sânul poporului român.

Despre țesăturile țărâncei române, iată ce zicea o damă cultă franceză:

„De unde au luat femeile române atâtea modele necunoscute până acum societății civilizate? La școale nu le-a dus nimeni... la jurnale de modă nu le auzise de nume. De unde? Dela maină, soră, mătușe, mamă bună și așa mai departe, pe sute de generațiuni înapoi, până ce ajungi în ruinile de la Pompei și Herculaneum și în cabinetele de anticități etrusce, eline, romane, încă și persiane. Să ne mai arătați un alt popor din această monarhie, în ale cărui costume să se fi conservat gustul civilizațiunii antice de trei mii de ani!”

Obștea era încântată de incusința și măestria ce se vedeau în aceste lucrări.

Acest moment a fost de adâncă învățătură pentru noi Ardelenii, Ungurenii, etc... Pentru că nu știu dacă s'a scos vre-o altă învățătură din expoziția dela 1881, aceea însă o știu cu deplină siguranță, că *hărnicia femeii române și exemplul Școlii de fete dela Azilul Eleni Doamna*, — căreia i-se acordă cu unanimitate singura medalie de aur ce s'a bătut pentru expoziția aceasta — ne-a lămurit pe deplin ideea înființării unei școale superioare de fete pentru împrejurările noastre de dincoace. Și din acea clipă, cei chemați nici c'au mai scăpat din vedere ideea, până la realizarea ei în condițiile posibile la noi...

Pe când obștea noastră românească era pătrunsă de acest sentiment, *Reuniunea femeilor române* din Sibiu, înființată abia la 8 Iunie 1881, a lansat la 2 Noiembrie 1881 cel dintâi apel către publicul român: „de a aduna un fond pentru înființarea în Sibiu a unui institut de creștere pentru fete, împreună cu internat și întocmit așa, ca să poată corăspunde tuturor intereselor de educa-

țiune ale femeilor române chiar și din locuri mai îndepărtate”.

Apelul era subsris de prezidenta Reuniunii: *Maria Cosma*, și astăzi prezidentă, și de secretarul Reuniunii: *Visarion Roman*, fericitul întemeietor și director al institutului de credit și economii „Albina”.

În acest apel găsim pentru întâi dată exprimată complet ideea înființării unei școale superioare de fete, după cum mai târziu s'a realizat.

Săvârșite lucrările pregătitoare, după doi ani de muncă însuflețită, s'a deschis școala în 20 Octombrie v. 1883, prin o însuflețită serbare inaugurală, împreună cu sfințirea apei. De față au fost la acest act toți binevoitorii cauzei, în frunte cu patronul Reuniunii fericitul Arhiepiscop și Mitropolit *Miron Romanul*.

Cel dintâi corp profesoral al școalei cu membrii săi ajutători s'a compus astfel: director: *dr. D. P. Barcianu*; profesori: *Enea Hodoș, Septimiu Albini, Sabin P. Barcianu și Aurel Filipescu*; catiheți: *dr. Il. Pușcariu și Nicolae Togan*; instructori: a) pentru pian, *Gheorghe Dima*, b) pentru limba franceză, *Sabin Brote*. Directoara internatului: baronesa *Elena Popp*, fiica fericitului baron Lad. Popp, fost vice-gubernator al Transilvaniei și prezident al Asociațiunei. Medicul internatului: *dr. Ion Moga*.

Institutul a avut până azi cinci directori, a căror ani de serviciu se impart așa, *dr. D. P. Barcianu*: 1886—87; *Septimiu Albini*: 1887—88; *Ioan Popescu*: 1888—91; *dr. Ioan Crișan*: 1891—93; *dr. Vasile Bologa* dela 1893 până azi.

În decursul celor 25 de ani s'au perondat, ca poate nici la un alt institut, 64 muncitori intelectuali la catedrele sale.

Restul acestui anuar jubilar splendid cuprinde: „*Colecta pentru zidirea școlii*” în frunte cu „*Apelul către publicul român*” lansat în 1885 pentru acoperirea speselor zidirii institutului; 25 „discursuri ocazionale” rostite la încheierea festivă a fiecărui an școlar; 12 fototipii ale directorilor profesorilor și elevelor institutului și ale internatului.

De încheiere avem datele statistice referitor la școală, din cari se evidentiază că institutul acesta de bun renume e bine cercetat, având 110 eleve cu finea acestui an școlar în cele patru clase și cursul complementar. În internat au fost adăpostite în anul 1910—11 73 eleve.

Dare-ar Dumnezeu încurând să putem înregistra asemenea avânt îmbucurător și la institutul nostru de fete din Arad.

Inștiințare pentru anul viitor

În clasa I a școalei civile de fete se primesc eleve:

a) care arată prin *extras din matricula botezaților ori dela forul civil*, că au împlinit cel puțin vârsta de 9 ani și

b) dovedesc prin *atestat școlar*, că au absolvat cu succes IV clase elementare (poporale sau primare), ori apoi dovedesc pe baza unui *examen de primire*, că sunt bine orientate în materialul de învățământ prescris pentru clasa a IV-a elementară.

În celelalte clase ale școalei civile de fete se primesc eleve, care dovedesc prin *atestat școlar*, că au absolvat cu succes vre-o clasă premergătoare la școale de categoria școalei civile.

Fără asemenea atestat, sau pe lângă atestat de pe clasa V și VI dela școala elementară poporală, se pot primi eleve în oricare clasă a școalei civile, ce corespunde vârstei elevei, numai pe baza unui *examen de primire*, deus cu succes înaintea corpului profesoral al școalei, în sensul ordinațiunii ministerului regesc-ungar de culte și instrucție publică, dto 11 August 1887, Nr. 29.000. Examenul de primire este scutit de taxă.

Elevele, care se înmatriculează întâi dată la școala noastră, au să producă *atestat școlar, extras din matricula botezaților ori dela forul civil și certificat de revaccinare*.

În cursul complementar (împreună cu școala civilă de fete a Asociațiunii în sensul §-lui 6 din statutul de organizare al școalei, se primesc eleve, care au absolvat patru clase civile (secundare). Se pot primi și eleve, care au absolvat cu note bune numai două clase civile, dacă au trecut de 15 ani și sunt împiedecate a absorva cele patru clase civile.

Inscrierile pentru anul școlar 1911/1912 se pot face din 1—6 Sept. 1911, stil nou.

Examenele de corecțiune se țin în 2 Septembrie, 1911 st. n. la 8 ore a. m. cu elevele, care s'au anunțat la direcțiune.

În 4 Septembrie, 1911, st. n. la 8 ore a. m. se țin *examenle de primire*, iar în 5 Septembrie se vor începe prelegerile regulate.

Didactrul e 5 cor. pe lună, iar pentru elevele, care se înscriu întâi dată la această școală, se plătește încă, odată pentru totdeauna, o taxă de înmatriculare de 4 cor.

Acelaș didactru o și pentru elevele din cursul complementar.

Elevele, care voiesc să fie primite în internat, fie eleve ale școalei civile, sau ale școalei elementare din loc, au să fie anunțate de timpuriu la direcțiunea școlii, înainte de începerea anului școlar, pentru ca să se poată face dispozițiunile necesare.

Taxa internatului e 550 coroane pe an, în care se cuprinde și didactrul și se plătește înainte, în patru sau în două rate. Spesele pentru cărțile de învățământ, pentru materialul de scris, desene și lucru de mână, le poartă părinții deosebit, precum și cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în forte-piano și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiune în forte-piano sunt: pentru o elevă (singură), 2 ore pe săptămână, 12 cor. pe lună; pentru două eleve (împreună), două ore pe săptămână, 6 coroane pe lună de elevă.*)

Instrucțiunea din limba franceză: 3 cor. pe lună de elevă.

Toate taxele se plătesc direcțiunii școlare. Edificiul internatului este situat în mijlocul unei grădini frumoase lângă parcul orașului și e provăzut cu apeduct, baie proprie și lumină electrică, încât oferă cele mai bune condiții igienice.

Elevele din internat, afară de lecții, au în fiecare zi anumite ore de conversație în limba franceză, maghiară și germană după trebuință. Pe lângă aceea ele se prepară și învață lecțiile sub conducerea directoarei, a profesoarelor și a guvernanelor.

Elevele, care voiesc să fie primite în internat, au să aducă cu sine: o saltea, un covorel la pat, 2 perini, 3 fețe de perini, o plapomă sau țol de coperit, 4 ciarfașuri (lîntolii, lepedeie), 6 ștergare, 6 serviete, apoi perie de dinți, săpun și două piepteni, care rămân proprietatea elevei. Afară de acestea rufele sau albiturile câte o jumătate de duzină din fiecare, o haină de vară și una de iarnă, două fuste de lustre (jupen) și două de flanel, cio-rapi, batiste (marămi) câte 1 duzină, 1 umbrelă (cort) și încălțăminte trebuincioasă. În cursul anului vor primi în internat o haină uniformă. Strâns de uniformă se ține: o haină, 2 șurțe, în forma unei haine, o pălărie de vară și una de iarnă, care au să se facă aici și care vor costa peste tot 40—60 cor.

Dela direcțiunea școalei se pot primi prin poștă: „Statutul de organizare” și „Regulamentul intern” al școalei, „Regulamentul ministerial pentru examenle publice, private, supletorii și de emendare” à 20 bani exemplarul.

Sibiu, în Iunie 1911.

Direcțiunea școalei.

*) Din care sumă 2 cor. pe lună se contează institutului, pentru susținerea fortepianelor în stare bună.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16 August 1911.

Mersul vremii

— Raportul institutului meteorologic. —

Vremea va continua să fie încă tot schimbătoare, caldă și rece, pe alocurea, mai cu seamă în partea estică a țării va fi ploioasă.

Prognostic telegrafic: Vreme schimbăcioasă, vânturi, răceală, în multe părți la ost ploi.

Temperatura la amiazi a fost de 20.5 Celsius

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klg.)

Grâu pe Octomvre	Cor. 11.40
Grâu pe Aprilie 1912	" 11.60
Secară pe Octomvre	" 9.32
Cucuruz pe August	" 7.90
Cucuruz pe Septemvre	" 8.—
Cucuruz pe Maiu 1912	" 7.68
Ovăs pe Octomvre	" 8.38

De-ale noastre.

Personale. P. S. Sa părintele episcop I. I. Papp, petrecând câteva săptămâni, în vilegiatură, la Bad-Reichenhall, azi s'a întors la reședința s'a în Arad.

Primul aviator român inginerul A. Vlaicu la Blaj. Cu prilejul serbărilor culturale, cari se vor desfășura la Blaj în 28, 29, 30 August st. n. obștea românească va avea rara fericire de a se desfășura în zborul aviatorului nostru A. Vlaicu, care a ținut să înalte nimbul serbărilor prin zborul său cu aparatul cel mai nou construit după sistemul propriu. — Zborul inginerului Vlaicu va fi un frumos gest în pervazul serbărilor jubilară a culturii române. Români de pretutindenea, grăbiți a fi martori a acestui triumf, al științei române. Nu întârziati a răsplăti cu obolul vostru, nizuintele și jertfa ce aduce un fiu al neamului și țării noastre pe altarul științei universale.

Spre orientare avizăm P. T. public românesc, că zborul va avea loc în a doua zi a serbărilor. Marți în 29 August, sau la caz de timp nefavorabil Mercuri în 30 aug. st. n. între orele 5—7 d. a.

Biletele de participare de persoană: Loc I. 10 cor. Locul II. 5 cor. Locul III. 2 cor. Locul IV. 1 cor.

Anunțările să se facă necondiționat până la 25 august ca comitetul aranjator să poată lua măsuri pentru trănurile de lipsă, trimițându-se deodată prețul biletelor la adresa: Ioan F. Negrutiu jun. inginer Blaj—Balázsfalva.

Comitetul aranjator.

NB. Gazetele românești sunt rugate să publice acest anunț în proximal număr și în numărul consecutivi.

Se cerea învățătoare române. În învățătoarele române gr. or. cu diplomă de calificare învățătoarească, cari doresc aplicație convenabilă, sunt invitate în propriul lor interes să se prezinte esterasul de botez și diploma de învățătoare la adresa directorului ziarului nostru, arătând totodată, unde, cât timp și la ce fel de institute de învățământ au mai funcționat. Învățătoarele cu pregătire superioare sunt de preferit și au să prezinte aceleași documente și informațiuni.

Astra la Rodna-nouă. Despărț. Năsăud al Așoc. pentru lit. și cult. poporului rom. invită prin aceasta pe toți membrii săi, precum și pe toți binevoitorii și sprijinatorii acestei instituțiuni culturale, la adunarea cerculă, care se va ține sâmbătă în 19 august st. n. 1911, în frunțașă comună Rodna-nouă (Șant), în edificiul bisericii vechi, cu următorul program: Deschiderea adunării prin președinte la orele 10 și jumătate a. m. Raportul secretarului despre activitatea despărțământului în decursul anului expirat. Raportul casierului și pre-

liminarul anului următor. Alegerea alor 2 comisiuni: a) pentru censurarea rapoartelor; b) pentru înscrierea de membri noi. Istoricul „Desp. Năsăud al Asociațiunei” dela înființarea ei, până azi, de dl Dr. Nestor Simon. Raportul comisiunilor de sub pct. 4 și darea absoluturului comitetului. „Din retele noastre și mijloacele de îndreptare”, prelegere populară de dl Victor Motogna. Alegerea delegațiilor pentru adunarea generală jubilară a Asociațiunei, convocată la Blaj. Instituirea unei agenturi și a unei biblioteci populare pentru comuna Rodna-nouă (Șant). Eventuale propuneri, cari vor fi a se înainta președintelui despărțământului cu cel puțin 8 zile înainte de adunare. Inchiderea adunării. Cercetarea expoziției etnografică și împărțirea de premii.

Din ședința comitetului „Despărțământului Năsăud al Asociațiunei”, ținută în 30 iunie 1911. Emil Tișca, secretar. Ioan Pecurariu, președinte.

Seara la 8 ore va avea loc producțiune declamatorică-muzicală-teatrală cu următorul program: „Hora dela Crișana”, cor mixt. „Herșcu Bucegiul”, monolog de V. Alexandri, predat de Grigore Sas econom. „Lenore”, baladă de Bürger, trad. de St. Iosif, declamată de Em. Piorașiu stud. abs. „Mărioara dela Munte”, cor mixt. „Otrava de hârcioși”, comedie de A. Kotzebue, reprezentată de tineri țărani. „Ști tu măndro”, cor mixt.

Comitetul aranjator.

Despărțământul Sânmiclăușul-mare al Asociațiunei pentru literatură româoa și cultura poporului român își va ține adunarea cerculă la 7 | 20 August 1911 în comuna Cenadul-mare la 11 ore a. m. în localul școlii gt.-or. române cu următorul program: Cuvânt de deschidere. Raportul comitetului despărțământului. Rațiociniul anual și preliminarul pe anul 1911 și alegerea unei comisiuni de cenzurare. Disertațiuni și prelegeri publice. Raportul comisiunei esmise. Alegerea celor doi delegați pentru adunarea generală a Asociațiunei înscrierea de membrii noi. Propuneri însnuate la prezidiu cu 24 ore înainte de adunare. Încheiere. Atât membrii Asociațiunei de pe teritoriul acestui despărțământ, cât și întreg poporul român sunt invitați să iee parte la această adunare. Sânmiclăușul-mare, la 1—14 August 1911. Atanasie Lipovan not. desp. Dr. Nestor Oprean dir. desp.

Apel și rugare! Către inimile nobile creștinești. Comuna bisericească gr.-or. rom. Temeskomjât (Comeat), este situată în drumul ce duce dela Arad la Lugoj, e una din comunele cele mai sărace din Bănat, mică, cu 95 numere de case, cu 492 de suflete, în protopopiatul Lipovei, cu pământ puțin, deluros și slab roditor.

Sub un notariat, cu alte 4 comune nemțești. Fiecare comună nemțească cu câte o școală de stat numai unica a noastră comună are școală profesională, care este luată la ochi. După școala a fost de 3 ori admoniată din partea Inaltului Ministeru de culte și instrucțiune publică, la 21 Maiu 1910 a fost închisă din partea autorităților publice; iar comuna politică însărcinată să zidească o școală comună, cu limba de propunere maghiară.

O mână de oameni, puțini la număr, dar tari la credință, s'a întrepus — și a decis zidirea unei sale de învățământ, care deja este terminată și dată destinațiunei.

Dar cu zidirea școlii, credincioșii bisericii noastre sunt foarte însărcinați, de oarece sarcinile comunale, afară de darea de stat, fac anual 185 proc., iar darea cultului 23 proc., în total 208 proc., care e sarcină insuportabilă!

Starea materială a credincioșilor este cu mult mai slabă ca să poată suporta peste aceasta sumă încă un arunc de 2000 coroane, cu care sunt însărcinați credincioșii comunei noastre cu zidirea școlii.

Din aceste motive apelăm la simțul creștinesc al publicului, la ajutorul celor cu îndurare, rugându-vă pentru ajutor fie cât de modest.

Pentru aceea și Veneratul Sinod Eparhial, sub Nr.-ul 77 | 1911, a binevoit a încuviința această rugare a noastră către toți credincioșii buni de inimă.

Rugăm, că aceasta colectă cu suma adunată, să binevoiti, până la 25 decemvrie a. c. a o trimite la adresa episcopului bisericii noastre George Spân, inv. penz., p. u. Rigósfördő, comit. Temes și noi le vom publica în gazete.

Bunul Dumnezeu să ajute și răsplătească celor cu îndurare. Temeskomjât, la 26 Iunie, 9 Iulie 1911. Sinesie Cociuba pres. paroh. Ioan Maniu notar. com.

Un model de „tinăr oțelit”. Suntem informați, că d. Radu Găvruc, unul dintre distinși „tineri oțeliți” din redacția „Independentei” din Arad, cunoscută mai nou sub poetica numire de „Tribuna zilelor noastre”, — a plecat azi, mercuri, în societatea agentului secret Rónai István din Arad la tribunalul din Cluj, unde a fost invitat cu toată stima să se prezinte, ca să răspundă la o acuză de defraudare.

Drum bun!

Nicolae Popea. „Foaia Diecezană” din Caransebeș scrie următoarele: Marți în 8 august e. s'au împlinit trei ani de zile de când venerabilul arhipăstor, blândul și bunul episcop al diecezei noastre Nicolae Popea s'a stins din viață. S'a stins, coplesit fiind de marile frământări sufletești, cari i-au muncit ultimele zile, ce i-au mai fost date să suferă în criza, ce s'a năpustit asupra diecezei noastre. Și când privim așm după trei ani dela moartea sa cu nepărtinire asupra vieții sale bogate în fapte mărețe și nobile, involuntar ni se pleacă genunchii înaintea mormântului său, ca să înălțăm cu evlavie rugi de mulțămită, către Atotputernicul, că ni-l-a trimis diecezei noastre drept liman neviforit, zid nebruit, turn de întărire și apărător. Prin munca sa uriașă, prin puterile sale proprii și nu prin făcătorește s'a ridicat la treapta cea mai înaltă, la care se poate înălța un fiu credincios al bisericii noastre, la treapta de mare arhieru al neamului nostru.

Neuitat va rămânea pentru totdeauna, pomenindu-se cu sfințenie din generație în generație numele și fiii neamului vor binecuvânta memoria lui pentru fărâmururile, ce le vor primi din belșugul câștigat cu crutare pe seama bisericii sale. Căci „de erede universal la toată averea mea câștigată cu economie și mare crutare din modestele venite ce am avut, — zice marele episcop în testamentul său — designez dieceza, al cărei arhieru sunt, respective biserica română ortodoxă a eparhiei Caransebeșului. Consistorul plenar diecezan să facă o fundațiune, care să poarte numele „Fundațiunea episcopului Nicolae Popea” spre scopuri bisericești, școlare și filantropice române ortodoxe pentru toate timpurile”. Spre orientare adaugem, că averea moștenită întrece suma de un pătrar de milion de coroane. Stâlp puternic al credinței strămoșești, apostol și luptător înflăcărat al drepturilor naționale și al culturii poporului român, scrutatōr ager al trecutului bisericii ortodoxe, purtător cu cinste al cărjei vlădicești: iată cine a fost episcopul Nicolae Popea.

Cununie. D. Iosif Pascu (Fizeș) și d-șoara Lucreția Ieremia (Câlnic) anunță, că și vor serba cununia în 15 (28) August a. c. în biserica din Câlnic.

Felicitări.

Serbările Ligei Culturale. Privitor la serbările, ce le va aranja Liga Culturală în zilele de 28—30 Aug. st. v., al căror program amănunțit l-am publicat în unul din numerii trecuți, atragem atenția publicului asupra punctului din program, cu privire la expoziția de costume naționale și produse casnice românești din toate ținuturile locuite de români, îndemnând totodată publicul românesc de pretutindenea, — ca apreciind acest măreț scop al numitei expoziții, — să trimeată pe adresa d-nei Russu-Șirianu (București, str. Fântânei 1) orice produse de asemenea natură, cu mențiunea: „Pentru expoziția din parcul Carol, Aug. 1911”, pentru a fi scutite de vamă.

Parastas pentru dr. Șpan. Din Timișoara ni-se scrie, că reuniunea învățătorilor confesionali gr. or. români din protopresbiteratele bănețene, condusă de sentimentul grațitudinii și a pietății față de răposatul profesor dr. Petru Șpan, înaintea adunării sale generale, a oficiat parastas solemn în biserica din Fabricul-Timișorii. Suflet nobil odihnește în pace!

Banca de asigurare română. Tribunalul regesc din Sibiu, ca for comercial, a înregistrat banca generală de asigurare, societate pe acții, cu sediul în Sibiu, și statutele, provăzute cu clauzula de înregistrare, au fost restituite noului institut, care acum va face toate pregătirile, ca banca de asigurare să-și poată începe activitatea la 1 ianuarie 1912.

Se caută o damă sau domnișoară română, pricepătoare în economia casei, ca conducătoare a menajului în Internatul Orfelinat al „Reuniunii femeilor române din Brașov” pe anul școlar 1911—12. Doritoarele de a ocupa acest post sunt rugate a se adresa prezidentei Reuniunii, Maria B. Băulescu, Brașov, strada Fântânei Nr. 34, de unde vor primi și informațiunile necesare.

Din patrie.

Universitatea a treia. In ministerul de culte și instrucțiune publică se lucrează cu zor pentru a treia universitate să poată fi înființată cât mai curând în țara noastră. Lucrările sunt atât de înaintate, încât în bugetul ministerului de culte au fost trecute pentru anul viitor două milioane de coroane, spese de înființare. Așa ne spune o foaie litografată. Nu ne spune însă că unde va fi ridicată noua universitate?!... pentru care se ceartă de acuz doi ani impliniți 7 orașe, ca pentru Omer în Antichitate.

Manevrele. In ministerul comun de războiu a fost stabilit în mod final programul manevrelor mari de toamnă ale armatei austro-ungare, cari se vor ține anul acesta în părțile de sus ale Ungariei. Se vor începe în 12 septembrie. Majestatea Sa nu va participa la ele, ci conducerea lor o va face Moștenitorul de tron, Arhiducele Francisc Ferdinand. Președintele juriului va fi generalul Krotatin, despre care se afirmă, că are să iee apoi locul baronului Schönaich, ca ministru comun de războiu.

Omorul dela Edelény. In sfârșit îndărătnicul asasin dela Edelény Regula s'a frânt. Eri muștrat de cunoștință cu o penitență neașteptată a fasonat amănuntele acelu omor înfiorător a trei ființe omenești nevinovate, despre care am mai pomenit la vremea sa.

Asasinatul l-a săvârșit singur, fără ajutor străin. Mărturisește, că pe Czeisler Henrik la surprins în somn, aplicându-i două lovituri violente cu toporul. Din nenorocire nevasta asasinatului trezită de zgomotul infernal grăbi să vadă ce se petrece.

Regula văzându-o s'a năpustit și asupra ei, lăsându-o scaldată 'n sânge. In vremea aceasta se trezi și fata, frumoasa Gizela și începu să țipe la vederea sângelui. Ca să amuțescă o trată și pe dânsa la fel, rânind-o grav la cap.

După măcelul acesta cumplit, adunase banii și se refugi. Banii i-a ascuns în hotarul comunei Gagybátor la poala unui stog de fân, de tot 200 coroane.

Astfel făcându-se lumină asupra acestei crime monstruoase, Regula încă în decursul săptămânei va fi transportat la închisoarea procuraturii din Miskolc.

Din străinătate.

Revoluția din Persia. Fostul șah a intrat în orașul Monel nu departe de Teheran. Aici s'au întâlnit trupele guvernului cu ale ex-șahului conduse de fratele acestuia.

Trupele guvernului au secerat o învingere

strălucită. Intre cei căzuți se află și comandantul oștirii, fratele șahului răsculat. In urma acestui fapt exșahul a pierdut mult din speranța de a-și mai putea recăștiga tronul.

Adresa guvernului englez cu privire la denumirea maiorului Stock a stărnit în Teheran mult rezenez și guvernul intenționează a protesta contra acesteia, declarându-o de un amestec contrar învoiei dintre Rusia și Anglia.

Manevrele din Elsația. Din Darmstadt se anunță, că regimentul de dragoni din Hesseu a primit ordin telegrafic să plece momentan la manevrele din Elsația. Afară de acest regiment au primit și altele ordine de acelaș fel. Se zice, că concentrarea trupelor în Elsația este a se privi ca un răspuns la concentrarea celor franceze la graniță.

De altă parte se desmințește aceasta știre, ca una, ce n-ar sta în nici o legătură cu concentrarea trupelor franceze la granițele dinspre Germania.

Holera la Roma. De câteva zile a izbucnit holera și la Roma. Știrea izbucnirii epidemiei se ține în secret pentru a nu se neliniști populația. S'au prezentat până acum mai multe cazuri între cari unul mortal.

POSTA REDACȚIEI.

Băncșteanul. Ne-ai trimis câteva versuri. Ce să facem cu ele, sunt prea anoste și obtuze decît să te încurajăm înainte. Dar fiindcă ne ameninți că treci „la dușmanul partidului care-ți cere” — versurile (?) îți facem bucurie să dăm la acest loc un produs monstruos al figurilor de amor, ce se vede, te stăpănesc mereu.

LA ROATA MORII.

Stam la roata morii
Pe-o seară cu lună...
Din spice de aur
Ți-am făcut cunună...

Aurio 'n pleo
De-o s'o pui iubitō,
Să nu plângi atunci,
Că-i păcat iubitō! (?)

Tu reia-ți cărarea, —
Drumul să mi-l iau,
Zbor oftării mele
Cântul să îl dau!...

Zău pentru asemenea versuri, păcat să-ți pierzi „serilo cu lună” „la roata morii”.

Dealtcum dacă „literatul” confrate, — „dușman al partidului” cum îi zici — te dorește, n'ai decât să te duci. De pe acum îl felicităm pentru asemenea colaborator talentat cum ești mata.

Se caută **un administrator** pentru conducerea tipografiei „Concordia” și administrarea ziarelor partidului național „Românul” și „Poporul Român” din Arad.

Leafa anuală de ocamdată 1600 cor. Preferiți sunt cei liberi de miliție și cu praxă. Postul e a se ocupa numai decăt. Oferenții să se prezinte în persoană.

Univ. med.
dr. VICTOR GRAUR
medic școlar calificat, profesor de gimnastică
instituit de dentistică.
Arad, Andrassy-tér Nr. 22.
Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie
26 odăi aranjate cel mai modern.
Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical:
Budapesta, Boulevardul Ferencz-kört 29.
Director-șef: **Dr. A. Cozmașu.**
Consultațiuni dela orele orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

Caut un candidat de avocat cu praxă bună.

Condiții foarte favorabile. Postul e a se ocupa în 1 sau cel tirziu 15 Septembrie a. c.

Dr. ROMUL VELICIU,
advocat în Arad.

Se caută:

Un candidat de avocat cu praxă,

să recere și cunoștința limbilor române și germane. A se adresa avocatului:

dr. Cornel Spataru,
(în Versecz).

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”,**Roza dela Disentis**

de
H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(30) — Urmare. —

Dupăce îi mai trecu ameteala, îndrăzni să se ridice de jumătate spre a privi împrejur și a afla, de unde i-ar putea veni scăparea. Povârnișul se pierdea jos în adâncimi nevăzute jur împrejurul lui, nicăiri o tufă sau o piatră, care ar fi putut servi ca punct de sprijin pe întinderea lucie, orbitoare a costisei. Dragostea pentru vieață revenise însă și mai puternică în el și-i dedia ghes să caute după o cale de mântuire. Se deșteptă în el nădejdea, că înaintând încet și cu băgare de seamă pas cu pas, ar putea să ajungă până în fundul văii. Cu mare precauțiune se apucă să încerce, când deodată simți, că tot stratul de zăpadă se desfăcu de către ghiată și acum se mișca înainte cu dânsul cu tot sub picioarele sale. Masse singuratice mari lunecau pe lângă el la vale, învăluindu-l într'un nor gros de praf de argint.

Cursul devenia din ce în ce tot mai sălbatic, până în cele din urmă simți, că lunecă ca fulgerul fără nădejde de scăpare în abiz. Simțirile i-se întunecară și dânsul leșină.

Câte odată o idee tremura în creierul său, asemenea unei flăcări, ce izbucnește mocnit și tot așa de repede se stinge iarăș. Era o stare de șovăire, o închinare când spre somn, când spre trezire, când spre vieață, când spre moarte fără să fie cu hotărîre una sau alta. Conștiința era numai un simțămînt tîmpit al nimicirii și unica impresie, ce o avea, era răceala de cadavru a feței sale și băzăitul și murmurul, ce-i stăpănea auzul. Mai respira încă, spiritul său era încă activ, fără să-și mai poată însă aduce aminte. Iși mișcă instinctiv mâna în răceala tăioasă, deschise ochii, apoi iarăș îi închise, ca să-i deschidă din nou fără însă să vadă nimic. Corpul său se contrase involuntar, ca pentru a se reculege, nu reuși însă. Membrulele-i zăceau ca paralizate, zdrobite sau încătușate. Un acoperiș greu apăsa cadavrul. Înțelese din ce în ce mai clar, că era cutropit de o lavină.

Iată însă că scanteia vieții îi imprumută puteri uriase. Asemenea unui verme, ce-și face gaură în pământ, se contrase în toate membrele și apoi le destinse în toate direcțiunile. Scormonia cu capul, cu pieptul și cu brațele în sus trăgându-și după sine partea inferioară a corpului, pânăce în sfârșit slăbirea întunericului îi anunță apropierea de lumina zillii. Mișcările sale la aceasta descoperire se iuțiră, puterea mușchilor săi crescu. Ișbuti în sfârșit să pătrundă coperișul și eși din groapă, dar obosit de moarte, cum era, căzu iarăș grămadă pe marginea gropii. El se găsea într'o văgăună între doi munți, cari se înălțau drept prăpăstioși în sus și a căror poale erau concreșcute.

Pe coasta înzăpezită a unuia dintre munți recunoscu părția largă făcută de lavină, care se mișcase fără îndoială în urma căderii lui dela loc.

Căpitanul de vânători se pipăia din vreme în vreme și-și întindea neîncrezător brațele mirându-se cuprins de groază, cum de a putut scăpa teafăr și cu vieață. Nici chiar sticla învelită în paie împletite, ce-i atârna la sold nu se spărsese. El își împreună mâinile și oftând odată din adânc, trimise cătră cer o privire caldă de recunoștință. După aceea se puse să caute o ieșire din văgăuna, în care ingerul său păzitor îl adusese nevătămat. Un părăiaș de munte îi servi de călăuză. Matca părăului, care șerpuia printre muchi de stânci și cleanțuri troenite spre ținuturi necunoscute, era mereu întreruptă de cascade.

Călătoria prin văgăuna pustie era împreunată și ea cu greutate. Acuși se îngusta crepătura într'atâta, încât abia îi rămânea părăiașului atâta loc, ca să se poată strecura. acuși închideau calea blocuri uriase de piatră. Noaptea se lăsase deja și abia la lumina stelelor și a zăpezii se văzu Flavian iarăș pe tărâmurile călcate.

Mai merse cale de o oră, când deodată zări jos prin zăpadă o mulțime de arme de picioare omenești. Convins, că trebuie să-l ducă la locuința omenești, dânsul avu grijă să nu piardă armele din vedere.

(Va urma)

Caut
un candidat
de avocat cu praxă bună.
Dr. A. MORARIU
Elisabetopol. (Erzsébetváros).

Atențiune!

50.000 perechi de ghete!!!
4 perechi ghete numai cu 7 cor.

Din cauza achitărilor cu mai multe fabrici m'am văzut constrâns a vinde scăzut sub prețul de producție, un mare asortiment de ghete. Vând așa dară: 2 perechi ghete pentru domni și 2 perechi ghete pentru dame, cu gaitane, din piele brună ori galbină cu capiteluri la vârf și cu talpa bine cuită. Eleganți și de cel mai nou fazon. Mărimea după număr.

Toate 4 perechile costă 4 cor.
Trimite cu rambursă:

A. CELB's

Schuh-Export, Krakau Nr. 40.

Schimbul să concedie sau se returnează paralele.

Ziffer Sándor
intreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinelor
cu renume universal

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neintrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea
mașinelor în cursul anului întreg și sub in-
grijirea mea de specialist, mașinele vor
funcționa regulat. Curs permanent pentru
stenografe și contabilitate la mașină. Mare
magazin de apartinențe de prima calitate.

GYAPJAS LAJOS

măstru zidar diplomat
ARAD, str. Illés nr. 38.
(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețu-
turile cele mai moderate.

In atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împreună cu becuri, escută și
furnizează prompt sub cele mai
favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată incre-
derea subscrisului și va fi pe
deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai
moderate dela firma

KOCH DANIEL

intreprindere de instalare a sonerilor și te-
lefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de speciali-
tate, d. ex.: părți trebuincioase la edi-
ficii, garduri de fier și gratii de mor-
minte. — Cuptoare, modelul cel mai
nou de cea mai bună execuție. —
Cumpenc, greutate, mașini economice.

**Stropitoare de vie se capătă și
se reparază cu pricepere. Cu
plăcere dau planuri și proiect
de spese.**

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi
pentru funcționar, **vinderea**
și cumpărarea de moșii
și parcelarea lor o mij-
locește mai avantajos:

Biroul de Intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

.: Telefon Nr. 671. .:

Aviz.

Agentura principală pentru
Arad și jur a societății de asi-
gurare

„Thé Standard“

și-a transpus biroul în strada
Deák-Ferentz Nr. 36.

Telefon Nr. 850.

Anastasiu Demian
Coloman Rolko. —

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai
mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de
cumpărat. Telefon 438.

Primul strungar de lues român, Brașov.

Am onoare a aduce la cunoștință onor. public român
că am deschis în strada Neagră Nr. 4 un atelier de
strungărie de lux și mobilă

unde se primesc spre efectuare tot felul de lucrări
atingătoare în bransa aceasta precum: Jocuri de
popice, Etăgere rame de perdele, Fesnece pentru
biserici, Picioare de masă, Stălpuri de străni etc. etc.
Primesc umbrele de ploale spre reparat, Violine,
tacuri de biliard etc. Comercianții primesc deslușiri.
Comandele se fac solid la timp, și prețuri reduse.

Rugând sprijinul Onor public român semnez:

Cu deosebită stimă: **Ilie Sârbu**

Primul umbrelar rom. din Brașov și Ungaria.

Au sosit cele mai frumoase și
mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrássy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice. :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.